

เพียงแต่สอน หัน ใจไม่ลำบาก
เป็นครูนี้ สบายเป็นสักมหา
เพราะ ธรรมให้สิ่งดี ๆ
อีกสังคมเมตตาอยู่ใกล้

วิชาครู

วิชาครูเล่มเล็ก
และ
ศึกษาภาษิต
ของ
หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
พิมพ์เผยแพร่ศักราช ๒๕๖๖

วิชาครูเล่มเล็ก

และ

ศึกษาภาษิต

ของ

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
พิมพ์เผยแพร่พุทธศักราช ๒๕๖๖

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องใน

งานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ณ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน ตามที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขอพระราชทานไปทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์ ณ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในวันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๖ ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีเถาะ จุลศักราช ๑๓๘๕ เวลา ๐๙.๐๐ น.

ในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๖ การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเผยแพร่เป็นธรรมเนียม ย่อมเป็นกุศลเจตนาในสิ่งดี อย่างเคยปฏิบัติเป็นประจำทุกปี การเลือกสรรหนังสือย่อมต้องพิจารณาถึง ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นการเหมาะสมแก่กุศลประโยชน์ แก่กาลเทศะ และแก่เหตุผลโดยทั่วไป ในปีนี้ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จึงเลือกสรรเรื่อง **“วิชาครูเล่มเล็ก”** และ **“ศึกษาภาชิต”** ของ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาค้นแรก มาพิมพ์เผยแพร่ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกแก่ผู้มีจิตศรัทธาและผู้ร่วมงานโดยเสด็จพระราชกุศล

หนังสือวิชาครูเล่มเล็ก เป็นงานเขียนที่นอกจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแล้ว ยังเกิดจากความรู้อันเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของท่านด้วย ซึ่งความรู้ในบางเรื่องไม่มีปรากฏในเอกสารอื่นเลย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นงานเขียนที่ให้ความรู้และข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ในทางวิชาการที่มีความสำคัญยิ่ง และเรื่อง ศึกษาภาชิต กระจายเสียง ณ สถานีวิทยศึกษา ในพุทธศักราช ๒๔๘๗-๒๔๘๘ เป็นคำประพันธ์ที่ไพเราะ ด้วยจิตวิญญานของความเป็นครู มีเนื้อหาสาระเป็นคติสอนใจ ให้ถือเป็นแบบอย่างประพฤติปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ แก่วงการการศึกษาไทย

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขอน້อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายกุศล อันพึงบังเกิด
ในครั้งนี้แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และขอให้ทุกท่านที่มี
จิตदानุโมทนาในกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาให้ไปบุญด้วยอายุ วรรณะ
สุขะ พละ ตลอดกาลนาน เทอญ.

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
หนังสือกรมการศาสนา	๔
หนังสือแจ้งกำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๕
กำหนดการพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๑๐
คำกล่าวถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๑๓
ข้อมูลการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	๑๔
ตราประจำจังหวัดน่าน	๑๘
ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร	๒๑
ประวัติโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	๓๕
สายราชสกุลมาลากุล	๔๓
เรื่อง วิชาครูเล่มเล็ก	๔๕
เรื่อง ศึกษาภาษิต	๖๑
บรรณานุกรม	๑๒๑

ที่ รธ ๐๓๐๘/ ๑๑๕๕

กรมการศาสนา

๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร

เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบิหารพระกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๖

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

อ้างถึง หนังสือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๐๑/๒๙๘ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖

ตามหนังสือที่อ้างถึง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มีความประสงค์จะขอรับพระราชทาน
ผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบิหารพระกฐินเพื่อนำไปทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์ในเทศกาลกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๖
ณ วัดพระธาตุช้างค้ำ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนา ทราบความประสงค์ของท่านแล้ว และโปรดติดต่อเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำ
วรวิหาร เพื่อกำหนดวันและเวลาในการทอดถวายแล้วแจ้งกรมการศาสนาทราบ ทั้งนี้ กำหนดเริ่มทอดถวาย
วันอังคารที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ตรงกับวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสำรวย นักการเรียนรู้)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนพิธี

โทร. ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๒

โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@dra.mail.go.th

ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๐๑/ร ศ๑๙

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
๒๒๗ ถนนพญาไท เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐

๗ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอนำกำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๖

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

ตามที่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๖๖ เพื่ออัญเชิญไปถวาย ณ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน นั้น

ในการนี้ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขอเรียนให้ทราบว่า โรงเรียนจะดำเนินการนำผ้าพระกฐินพระราชทาน มาถวาย ณ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในวันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ทั้งนี้ ทางโรงเรียนได้มอบหมาย นายธันตวิธ ทับจันทร์ เป็นผู้ติดต่อประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายบุญยพงศ์ โพธิ์วัฒน์นันต์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้ประสานงาน : นายธันตวิธ ทับจันทร์

โทร. ๐ ๘๗๕๕๕ ๒๑๐๕

กำหนดการ

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

ณ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วันศุกร์ที่ ๑๐ - วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

วันศุกร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ (แรม ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๑)

เวลา ๑๖.๓๐ น.

- คณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ส่วนราชการจังหวัดน่าน และประชาชนผู้ร่วมพิธี
- พร้อมกัน ณ มณฑลพิธี พระวิหารหลวงวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เพื่อประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ สมโภชผ้าพระกฐินพระราชทาน

เวลา ๑๗.๐๐ น.

- ประธานพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- ประธานพิธีถวายพัทธองที่ระลึกแด่พระสงฆ์
- พิธีกรอาราธนาศีล ประธานสงฆ์ให้ศีล
- พิธีกรอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- ประธานพิธีและผู้ร่วมงานถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานพิธีกรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์พรมน้ำพระพุทธมนต์
- เสร็จพิธี

วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ (แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑)

เวลา ๐๘.๓๐ น.

- คณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ส่วนราชการจังหวัดน่าน และประชาชนผู้ร่วมพิธี
- พร้อมกัน ณ มณฑลพิธี พระวิหารหลวงวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

เวลา ๐๙.๐๐ น.

- ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ประธานพิธี
- เดินทางมาถึงมณฑลพิธี พระวิหารหลวงวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

- ประธานพิธีเดินไปยังโตะหมู่ซึ่งตั้งผ้าพระกฐินพระราชทานไว้
ผู้ร่วมพิธีทุกคนลุกขึ้นยืน
- ประธานพิธีถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์
แล้วเปิดกรวยดอกไม้ จากนั้นถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง
แล้วยืนมือทั้งสองยกผ้าพระกฐินพระราชทานจากพานแว่นฟ้า
อุ้มประคองไว้ ยืนตรงแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์
(ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- เมื่อเพลงสรรเสริญพระบารมีจบ ประธานพิธีถวายความเคารพ
- ประธานพิธีเชิญผ้าพระกฐินพระราชทาน เดินเข้าสู่ภายใน
พระวิหารหลวง
- ประธานพิธีวางผ้าพระกฐินพระราชทานที่พานแว่นฟ้าตรงหน้า
พระสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธานพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- ประธานพิธีไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่
- ประธานพิธียกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประคอง หันหน้าไปทาง
พระประธาน ประนมมือ กล่าวนะโม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทาง
พระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
- ประธานพิธีวางผ้าพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้า แล้วยก
ประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ พร้อมประเคนพานเทียนพระปาติโมกข์
จากนั้นเข้าที่นั่งของประธานที่จัดไว้ ผู้ร่วมพิธีนั่งพร้อมกัน
- พระสงฆ์ทั้งหมดจะกระทำพิธีอปโลกนกรรม และสวดอุทิศ
กุศลกรรม พระสงฆ์รูปที่ได้รับจันทานุมัติให้เป็นองค์ครองผ้า
พระกฐินลงไปครองผ้าและกรานกฐินตามลำดับต่อไป
- ประธานพิธีถวายเครื่องบริวารพระกฐินแด่พระเถระองค์ครอง
แล้วกลับไปนั่ง ณ ที่ที่จัดไว้
- คณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา หัวหน้า
ส่วนราชการจังหวัดน่าน และแขกผู้มีเกียรติ ร่วมถวายเครื่อง
ไทยธรรมแด่พระสงฆ์ทั้งหมดที่นั่งบนอาสน์สงฆ์

- ศาสนพิธีกรอ่านคำประกาศถวายจตุปัจจัยแด่พระสงฆ์และ
บำรุงพระอาราม
- ประธานพิธีไปถวายใบปวารณาบัตรแด่เจ้าอาวาส
- พระสงฆ์ใช้พัดยศอนุโมทนา และถวายอดิเรก
- ประธานพิธีกรรดน้ำ รับพร
- ประธานพิธีกราบลาพระรัตนตรัย กราบลาพระสงฆ์ และรับของ
ที่ระลึก
- ประธานพิธีมอบเงินบำรุงการศึกษาแก่
โรงเรียนนันทบุรีวิทยา ในพระบรมราชานุเคราะห์
โรงเรียนนันทบุรีวิทยา วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร
- ประธานพิธีเดินไปถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ที่
ประดิษฐาน ณ โถงหมู่เป็นเสร็จพิธี

การแต่งกาย

วันศุกร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

- ผู้ร่วมพิธีแต่งกายชุดผ้าไทย ชุดสากลนิยม หรือชุดสุภาพ

วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖

- ข้าราชการแต่งเครื่องแบบชุดปกติขาว
- ประชาชนทั่วไปแต่งกายชุดผ้าไทย ชุดสากลนิยม หรือชุดสุภาพ

คำกล่าวถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

“นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ”
(ว่า ๓ จบ)

ผ้าพระกฐินทาน กับทั้งผ้าอันสงสบริวารทั้งปวงนี้
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ
กอปรด้วยพระราชศรัทธา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานตามที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ขอพระราชทานมาทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์
ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาส
ในอาวาสวิหารนี้
ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินทานนี้
กระทำกฐินต์ถาวรกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ.

ข้อมูลการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี ถือเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนในการทะนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้เป็นเจ้าภาพงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๐	วัดกลาง จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. ๒๕๑๗	วัดชัยฤทธิสมาลา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๒๔	วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๔
พ.ศ. ๒๕๒๖	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๖
พ.ศ. ๒๕๒๗	วัดบรมวงศัศุ์วราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๗
พ.ศ. ๒๕๒๘	วัดปรมัยยิกาวาส อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๘
พ.ศ. ๒๕๒๙	วัดสุวรรณาาราม กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๙
พ.ศ. ๒๕๓๐	วัดหนองแขวง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๐
พ.ศ. ๒๕๓๑	วัดชินวราราม กรุงเทพมหานคร วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๑
พ.ศ. ๒๕๓๔	วัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

- พ.ศ. ๒๕๓๕ วัดราชบูรณะ กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕
- พ.ศ. ๒๕๓๖ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๖
- พ.ศ. ๒๕๓๗ วัดบรมวงศัศุขาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๗
- พ.ศ. ๒๕๓๘ วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๘
- พ.ศ. ๒๕๓๙ วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๔๐ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๔๑ วัดเทพธิดาราม กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๔๒ วัดบรมวงศัศุขาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
- พ.ศ. ๒๕๔๓ วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร จังหวัดสิงห์บุรี
วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
- พ.ศ. ๒๕๔๔ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่
วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๔
- พ.ศ. ๒๕๔๕ วัดบรมวงศัศุขาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕
- พ.ศ. ๒๕๔๖ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๖
- พ.ศ. ๒๕๔๗ วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗
- พ.ศ. ๒๕๔๘ วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘

- พ.ศ. ๒๕๔๕ วัดเขาแก้ววรวิหาร จังหวัดสระบุรี
วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๕
- พ.ศ. ๒๕๕๐ วัดบรมวงศัศุวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐
- พ.ศ. ๒๕๕๑ วัดเสนาสนารามราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑
- พ.ศ. ๒๕๕๒ วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๒
- พ.ศ. ๒๕๕๓ วัดบุญยืน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓
- พ.ศ. ๒๕๕๔ วัดในวัง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา
วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๔
- พ.ศ. ๒๕๕๕ วัดสำราญนิเวศ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ
วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕
- พ.ศ. ๒๕๕๖ วัดบรมวงศัศุวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖
- พ.ศ. ๒๕๕๗ วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด)
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๗
- พ.ศ. ๒๕๕๘ วัดไผ่ล้อม อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘
- พ.ศ. ๒๕๕๙ วัดเจ็ดยอด อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๙
(กฐินพระราชทานปีสุดท้าย สมัยรัชกาลที่ ๙)
- พ.ศ. ๒๕๖๐ วัดบรมวงศัศุวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๐
(กฐินพระราชทานปีแรก สมัยรัชกาลที่ ๑๐)

- พ.ศ. ๒๕๖๑ วัดเข็กาเจติยาราม อำเภอเข็กา จังหวัดบึงกาฬ
วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
- พ.ศ. ๒๕๖๒ วัดศรีโคมคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒
(กฐินพระราชทานปีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก)
- พ.ศ. ๒๕๖๓ วัดศาลาลอย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๔ วัดแจ้งวรวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช
วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
- พ.ศ. ๒๕๖๕ วัดบรมวงศ์ศรีสุวรรณาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕
- พ.ศ. ๒๕๖๖ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ตราประจำจังหวัดน่าน

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๑๒๙ ง วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๔๗
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติ
เครื่องหมายราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๒ (ฉบับที่ ๒๑๔)

ตราประจำจังหวัดน่านเป็นภาพโคสุภราชยืนแท่น มีพระธาตุแช่แห้งประดิษฐาน
อยู่บนหลัง ขอบตราเป็นลายกระหนก ความหมายของตราเมืองมีตำนานเล่าว่า
สมัยพญาผากอง (ครองเมืองน่านระหว่างปี พ.ศ. ๑๕๐๖ - ๑๕๑๑) มีดำริจะสร้างเมืองน่าน
ยังสถานที่ใหม่ ครั้นราตรีหนึ่งพระองค์ทรงสุบินนิมิตเห็นโคสุภราชวิ่งมาจากป่าทางตะวันออก
ข้ามแม่น้ำน่านไปทางทิศตะวันตกแล้วถ้ามูลไว้รอบบริเวณแห่งนั้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า
หรือพื้นฐานของตัวเมืองน่าน จากนั้นก็อันตรธานลับไป เมื่อพระองค์ตื่นบรรทมปรากฏว่า
มีเหตุการณ์ตามที่ได้สุบินดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นสุกนิมิตหมายอันสำคัญ ประกอบกับ
พระองค์จะย้ายเมืองมายังที่ตั้งจังหวัดน่านปัจจุบันด้วย พระองค์จึงให้ก่อกำแพงเมือง
ทอดตามรอยมูลโคสุภราชที่ถ่ายไว้

ความหมายของโคอุสุภราช

อสุภ, อสุภ- (อสุบ, อสุพะ-, อสุบพะ-) น. หมายถึง วัวผู้

อสุภราช (อสุพะรัต, อสุบพะรัต) น. หมายถึง พญาวัว

อสุภ (อสุบ) หมายถึง วัวผู้ (เป็นเครื่องหมายแสดงความสามารถของบุรุษผู้ปกครอง)

วัวเป็นสัตว์ที่ผูกพันกับมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นสัตว์ที่ให้ประโยชน์นานัปการ สัญลักษณ์รูปวัวโดยทั่วไป หมายถึง โลกของสิ่งมีชีวิต แสงสว่าง เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับการเกษตรและความอุดมสมบูรณ์ ถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนโคอุสุภราช ถือว่าเป็นพญาวัวหรือราชาแห่งโคทั้งปวง เป็นสัตว์มงคล จึงทำให้โคอุสุภราชถูกนำไปใช้เป็นสัญลักษณ์หรือสิ่งแทนในความหมายบางประการ

ตราประทับทางช้างรูปโคอุสุภราช : ดวงตราประจำเมืองน่าน

ตราประทับทำมาจากงาช้าง กลึงเป็นทรงกระบอกกลมส่วนด้ามจับหรือส่วนยอดกลมมน ส่วนที่เป็นเครื่องหมายหรือบริเวณด้านหน้าสัมผัสของตราเป็นรูปวงกลมแกะสลักเป็นลวดลายเส้นนูนรูปโคอุสุภราชทรงเครื่องยืนบนแท่น ล้อมรอบด้วยลายช่ออกนกเปลวประกอบพื้นช่องไฟ ดวงตรานี้เป็นตราที่พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้าผู้ครองนครน่านระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๓๖ - ๒๔๖๑ ทรงใช้เป็นตราเมืองสำหรับประทับในหนังสือกราบบังคมทูลถวายรายงานข้อราชการแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ และประทับในหนังสือราชการงานเมืองต่าง ๆ

ตราประทับรูปโคอุสุภราช

คำขวัญประจำจังหวัดน่าน

“แข่งเรือลือเลื่อง เมืองงาช้างดำ จิตรกรรมวัดภูมินทร์
แดนดินส้มสีทอง เรืองรองพระธาตุแช่แห้ง”

จังหวัดน่านใช้อักษรย่อว่า “นน”

ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิด “วรวิหาร” ตั้งอยู่เลขที่ ๑๓ ถนนสุริยพงษ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๑ ไร่ ๓ งาน ๒๗ ตารางวา ได้รับการยกฐานะวัดขึ้นเป็นพระอารามหลวงเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดกับถนนมหาพรหม ตรงข้ามกับคุ้มเจ้าผู้ครองนครน่าน
ทิศใต้	จดกับถนนสุริยพงษ์ ตรงข้ามกับสำนักงานเทศบาลเมืองน่าน และศาลจังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก	จดกับถนนมหายศ ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	จดกับถนนผากอง ตรงข้ามกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

ประวัติความเป็นมาของวัด

ในสมัยก่อนเมืองน่านเคยเป็นเมืองอิสระที่มีเจ้าเมืองปกครอง จัดการบริหารเมืองโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่เจ้าเมืองและคณะขุนนาง โดยเฉพาะสมัยราชวงศ์สุโขทัย ที่สามารถสร้างความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ทำให้เมืองน่านพัฒนาการเป็นนครรัฐได้สำเร็จ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการค้าขายเกลือและการทำอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องสังคโลก (บ้านเดาไหแช่เลี้ยง ปัจจุบันคือแหล่งเดาเผาบ้านบ่อสวก อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน)

กำเนิดเมืองน่านตามที่นักประวัติศาสตร์ได้สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๘ และมีเหตุการณ์ด้านประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ช่วง ดังนี้

๑. ยุคสร้างเมืองบัวและเมืองน่าน (ระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - พ.ศ. ๑๙๔๒)
๒. เมืองน่านขึ้นกับอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. ๑๙๔๓ - พ.ศ. ๒๑๐๑)
๓. เมืองน่านขึ้นกับพุกามประเทศหรือพม่า (พ.ศ. ๒๑๐๓ - พ.ศ. ๒๓๒๘)
๔. เมืองน่านขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๓๑ - พ.ศ. ๒๔๗๔)

จากการเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า ๗๐๐ ปี ร่วมสมัยเดียวกับอาณาจักรล้านนาและสุโขทัย จึงทำให้เมืองน่านมีศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอยู่มากมาย โดยเฉพาะโบราณสถานประเภทวัดที่มีอายุร่วมสมัยเดียวกับสุโขทัยและรับใช้สังคมเมืองน่านสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีอยู่หลายวัดและวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น วัดแห่งนี้เป็นวัดหลวงประจำเมืองที่เจ้าเมืองใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนาและพิธีสำคัญของบ้านเมือง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และเนื่องจากวัดอยู่กลางใจเมือง ด้วยเหตุนี้จึงมีชื่อเรียกวัดนี้มาแต่เดิมว่า “วัดหลวง” บ้าง “วัดหลวงกลางเวียง” บ้าง และ “วัดหลวงกลางเมือง” บ้าง ส่วนชื่อ “วัดช้างค้ำ” หรือ “วัดพระธาตุช้างค้ำ” ในปัจจุบันนี้เรียกกันสืบต่อมาเพราะว่าวัดมีพุทธเจดีย์หรือพระธาตุหลวงก่อเป็นรูปช้างล้อม สันฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐานสูง ก่ออิฐถือปูนและบันรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสี่ด้าน ด้านละ ๖ เชือก รวม ๒๔ เชือก อาคารของช้างประคองเอาหลังหนุนค้ำองค์พระเจดีย์ไว้ ภาษานี้เรียกกันว่า “ค้ำ” (ก้ำ) จึงเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” ดังกล่าวมา ถึงอย่างไรก็ตาม ชื่อวัดหลวงก็ดี วัดหลวงกลางเวียง หรือวัดหลวงกลางเมืองก็ดี ได้เรียกกันอยู่เป็นเวลานานมา เพิ่งจะมาเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” เมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยของเจ้าฟ้าอัษฎางค์อุปฮาดครองซึ่งตรงกับรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารในอศิต

ทั้งนี้ไม่ปรากฏหลักฐานว่าวัดพระธาตุช้างค้ำและพระเจดีย์ก่อสร้างในสมัยใดและ
เจ้าผู้ครองนครน่านพระองค์ใดเป็นผู้สร้าง จึงอนุมานและสันนิษฐานจากประวัติศาสตร์
การสร้างเมืองน่าน จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและความสัมพันธ์กับสุโขทัยในฐานะที่
น่านเป็นเมืองพันธมิตรและเกี่ยวเนื่องเป็นเครือญาติกัน ในที่นี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น
“พญาผากอง” แห่งราชวงศ์มังรายเป็นผู้สร้างพระบรมธาตุองค์นี้เพื่อประกาศพุทธศาสนา
เถรวาทสายสุโขทัยสืบต่อพระบิดาคือพญาการเมืองให้มั่นคงในเมืองน่านสืบไป

ความสำคัญของวัด

เนื่องจากวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารเป็นวัดประจำเมืองน่านมาแต่โบราณกาล
จึงมีความสำคัญทั้งในทางประวัติศาสตร์และในทางสังคมของเมืองน่านอย่างสำคัญยิ่ง
ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นวัดที่เจ้าผู้ครองนครน่านสร้างมาเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยสุโขทัย
โดยพญาผากอง ต่อมาพญาภูเง่งหรือภูเง็ง เจ้าผู้ครองนครน่านได้เป็นผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดนี้
มาโดยตลอดสมัยของพระองค์ ทุกพระองค์

๒. ใช้เป็นสถานที่ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของขุนนางในสมัยโบราณ เมื่อคัมภีร์ที่วัดนี้
แล้วจะต้องไปดื่มที่วัดภูมินทร์ (พรหมมินทร์) อีกครั้งหนึ่ง

๓. วัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาทั้งสายสามัญและสายพระปริยัติธรรมเป็น
แห่งแรกของจังหวัดน่านมาจนถึงปัจจุบัน

๔. เป็นพระอารามหลวงประจำจังหวัด

๕. เป็นศูนย์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดน่านเกี่ยวกับการศึกษาการประกอบพิธี
ต่าง ๆ ตลอดถึงการประชุมอบรมพระสังฆาธิการและคณะสงฆ์

๖. เป็นศูนย์รวมการประกอบพิธีทางศาสนา ตลอดถึงการประชุมหน่วยงาน
ราชการจังหวัดน่าน

๗. เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง

๘. เป็นฐานที่ตั้งพุทธสมาคม สาขาน่าน

๙. เป็นวัดที่พำนักของเจ้าคณะจังหวัดน่าน ติดต่อกันมาถึง ๖ องค์

๑๐. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดน่าน เพราะมีโบราณสถาน
และโบราณวัตถุมากมาย

สิ่งสำคัญในวัด

พระธาตุช้างค้ำ ประวัติ

การก่อสร้างไม่ชัดเจน สันนิษฐานว่า
สร้างขึ้นราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐
ลักษณะเป็นพระเจดีย์ทรงระฆังฐาน
สี่เหลี่ยม ส่วนล่างสุดทำเป็นฐานปัทม์
ถัดขึ้นไปเป็นชั้นช้างล้อม มีช้างโผล่
ออกมาครึ่งตัวด้านละ ๕ เชือก และ
ที่มุมทั้งสี่อีก ๔ เชือก รวมทั้งหมด
๒๔ เชือก แม้จะได้รับการซ่อมแซม
หลายครั้ง แต่ก็ยังคงรูปแบบที่ได้รับ
อิทธิพลจากเจดีย์ช้างล้อม ศิลปะ
สุโขทัยไว้มากพอสมควร

พระธาตุช้างค้ำ

ส่วนฐานชั้นล่างของพระธาตุช้างค้ำ

พระวิหารหลวง

พระวิหารหลวงวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เป็นพระวิหารขนาดใหญ่ ลักษณะภายในโอโถง ด้านหน้ามีสิงห์คู่ยืนตรงเชิงบันไดด้านละตัว มีทางเข้า ๓ ทาง ประตูกลางทำเป็นประตูใหญ่และประตูเล็กอยู่ด้านซ้ายและด้านขวา ไม่ปรากฏปีที่สร้างแต่มีหลักฐานการบูรณปฏิสังขรณ์หลายครั้ง รูปทรงพระวิหารเป็นศิลปะล้านนาผสมผสานศิลปรัตนโกสินทร์ ภายในมีพระพุทธรูปนั่งปางมารวิชัยเป็นพระประธาน ชาวเมืองเรียกว่า “พระเจ้าหลวง”ผนังทั้งสี่ด้านเขียนภาพเล่าเรื่องทศชาติและพุทธประวัติ ปัจจุบันลบเลือนไปมาก

พระวิหารหลวง

พระเจ้าหลว

พระประธานองค์ใหญ่ในพระวิหารหลวง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ลงรักปิดทอง ขนาดหน้าตักกว้าง ๔ เมตร ๕๐ เซนติเมตร สูงจากฐานถึงยอดพระเกศมาลา ๖ เมตร ชาวเมืองเรียกว่า “พระเจ้าหลว” เป็นลักษณะศิลปกรรมแบบล้านนาไทย สังฆาฏิปั้นลวดลายด้านต่อออก ลงรักปิดทองติดกระຈกสวยงาม ประทับนั่งบนฐานชุกชีที่ทำเป็นรูปตรีมุข ชาวเมืองนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์พระองค์หนึ่ง ประจุเป็นพระพุทธรูปประจำเมือง กล่าวกันว่าได้แสดงอิทธิฤทธิ์บอเหตุลวงหน้าเกี่ยวกับชะตาของเมืองน่านด้วย

พระเจ้าหลว

พระเจ้าหลวง

หอพระไตรปิฎก

หอพระไตรปิฎก คือ หอธรรม อยู่ด้านหน้าคู่กับพระวิหารหลวง อาคารก่ออิฐ
โบกปูนยกพื้นสูง มีสิ่งหุ้ญยืนอยู่ด้านหน้าตรงเชิงบันไดด้านละ ๑ ตัว โครงสร้างสถาปัตยกรรม
มีลักษณะอย่างเดียวกับวิหารและโบสถ์ ตั้งเสารายรับหลังคาเชิงชายแทนผนังและก่อผนัง
ปิดทำเป็นห้องไว้พระธรรมและพระไตรปิฎก ตรงแนวเสาที่รับคาน มีทางเข้าด้านหน้าเป็น
ประตูทางเดียว บานประตูสลักเป็นรูปเทวดา ๒ องค์ และมีลายรูปปั้นเป็นรูปยอดปราสาท
ทำเป็นชั้น ติดหน้าต่าง ด้านละ ๓ บาน ผนังด้านหลังปิดทึบ ด้านนอกสองข้างทางระหว่าง
เสารายและผนังเป็นทางเดินถึงกันได้ตลอดโดยรอบ อาคารสูงหลังคาซ้อน ๓ ชั้น ไม่มีมุขลด
ที่หน้าบันใช้แผ่นไม้เรียงต่อกันเป็นแผ่น ๆ ประดับด้วยลายปูนปั้นเป็นรูปกระหนก
ล้อมพญาคูรุ ระหว่างช่วงเสาประดับด้วยแผ่นไม้จำหลักลายกระหนกเป็นรูปสามเหลี่ยม
สลับลายพุ่มข้าวบิณฑ์คว่ำ และรูปพญาคูรุห้อยลงมาตามแบบสถาปัตยกรรมของล้านนาไทย

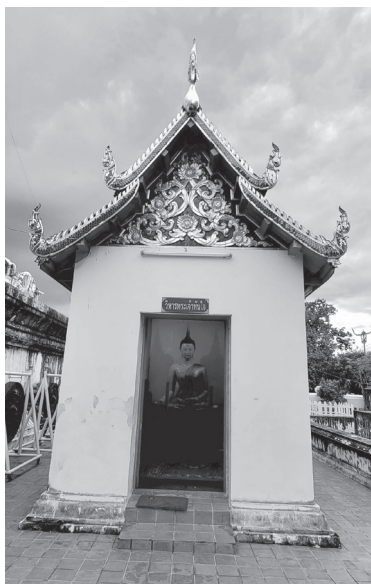
หอพระไตรปิฎก

วิหารพระเจ้าทันใจ

วิหารพระเจ้าทันใจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิหารน้อย ตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างพระเจดีย์ธาตุช้างค้ำและเจดีย์ทิพย์ ห่างกันด้านละ ๑.๕๐ เมตร เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระทันใจ ขนาดกว้าง ๒.๕๐ เมตร ยาว ๔ เมตร สูงถึงอกประมาณ ๓ เมตร เจ้านายเมืองน่านเก่าได้เล่าสืบต่อกันมาว่าเจ้าฟ้าอัครวรปัญญา เจ้านครเมืองน่านที่ปกครองครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นผู้สร้างขึ้นพร้อมกับพระพุทธรูปทันใจ วิหารหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลักษณะวิหารก่ออิฐทั้ง ๓ ด้าน มีประตูเข้าด้านหน้าทางเดียว เหนือประตูทำลวดลายปูนปั้นประดับหน้าบัน ซึ่งปัจจุบันชำรุดร่วงหล่นลงมาเกือบหมด

วิหารพระเจ้าทันใจแต่เดิมเป็นวิหารแบบโบราณ คือทำฝาครึ่งเดียวเฉพาะตอนบน ตรงที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ตอนล่างยกเป็นขอบขึ้นมาเล็กน้อยอย่างที่เรียกว่าเป็นรูปดั่งเพื่อให้มองเห็นองค์พระเจ้าทันใจได้ถนัด

วิหารพระเจ้าทันใจ

พระเจ้าทันใจ

พระพุทธรูปยืนทวารวดีศรีศากยมุนี

เป็นพระพุทธรูปลีลา ศิลปะแบบสุโขทัย
หล่อด้วยสำริด มีจารึกกล่าวว่าสร้างใน
สมัยเจ้าแก้วสารพัดศิลป์ ราว พ.ศ. ๑๙๖๙
ปัจจุบันประดิษฐานไว้ในหอพระไตรปิฎก
ซึ่งได้บูรณะปรับปรุงให้เป็นวิหาร
พระพุทธรูปยืนทวารวดีศรีศากยมุนี

พระพุทธรูปยืนทวารวดีศรีศากยมุนี

เจดีย์ศฤงหรหรือภู่ สันนิษฐาน

ว่าบรรจุพระอัฐิพระเถระชั้นผู้ใหญ่
สร้างขึ้นราวครึ่งแรกของพุทธศตวรรษ
ที่ ๒๑ ลักษณะเป็นอาคารขนาดเล็กคล้าย
วิหารจำลอง หลังคาทรงจั่วก่ออิฐถือปูน
ส่วนฐานทำเป็นชั้นฐานหน้ากระดาน
ซ้อนทับสองชั้น รองรับฐานปัทม์และ
ตัวอาคารที่ตั้งอยู่ชั้นบน ตัวอาคารและ
หน้าบันประดับลายปูนปั้นรูปพรรณ
พฤกษา รูปบุคคล และรูปมังกรคายนาค
เป็นต้น

เจดีย์ศฤงหรหรือภู่

รูปทรงของภูได้รับอิทธิพลทางรูปแบบมาจากวิหารหรือซุ้มพระศิลปะสุโขทัย ส่วนลายประดับตกแต่งคงได้รับอิทธิพลจากลายที่ปรากฏอยู่บนเจดีย์ที่สร้างขึ้นในเมือง เชียงใหม่ เช่น เจดีย์วัดเจ็ดยอด เจดีย์หลวง

สถูปบรรจุอัฐิเจ้าผู้ครองนครน่าน ๓ พระองค์

ได้แก่ เจ้าอนันตวรฤทธิเดชฯ พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ และเจ้ามหาพรหม สุรธาดาฯ

สถูปบรรจุอัฐิเจ้าผู้ครองนครน่าน ๓ พระองค์

ประวัติ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เดิมชื่อ “โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เป็นโรงเรียนสหศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ถือกำเนิดขึ้นตามแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๕ เดิมโรงเรียนสังกัดอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมนักเรียนแผนกต่างๆ ไว้สำหรับเข้าศึกษาในคณะต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะ สภามหาวิทยาลัยได้ลงมติให้จัดตั้งโรงเรียน “เตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ และให้ใช้ “พระแก้ว” เป็นสัญลักษณ์ประจำโรงเรียน โดยใช้สถานที่ของโรงเรียนมัธยมหอวัง ถนนพญาไท เป็นที่ตั้ง

และแต่งตั้งให้พณฯ ศ. ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นผู้อำนวยการคนแรก โรงเรียนเปิดเรียนวันแรกเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ และนักเรียนเริ่มเรียนตามตารางสอนเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

าพณฯ ศ. ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้วางนโยบายเป็น
หลักการเบื้องต้นไว้ดังนี้

หลักการเบื้องต้นที่ได้ยึดถือเป็นนโยบาย มีดังนี้

๑. คุณภาพการสั่งสอนอบรมจะต้องอยู่ในระดับสูง
๒. อาจารย์จะต้องเอาใจใส่ ตลอดจนนอกเวลาเรียน
และจะต้องช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลเมื่อจำเป็น
๓. นักเรียนจะต้องเข้าอยู่ในระเบียบที่ดีตั้งแต่แรก
๔. โรงเรียนจะต้องจัดให้นักเรียนเล่าเรียนให้มีความสุข
และสะดวกสบายตามสมควร
๕. นักเรียนหญิงและชาย เข้าสมาคมกันได้ แต่จะต้อง
อยู่ในที่เปิดเผยและไม่มีความลับ
๖. โรงเรียนจะต้องติดต่อกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด
และให้เกิดความเข้าใจกันดี
๗. งานแผนกทะเบียน จะต้องละเอียดที่สุด เพื่อเป็น
เครื่องมือของการควบคุมดูแลและอบรม
๘. ทั้งอาจารย์และนักเรียนจะต้องรักษาเกียรติของตน
และชื่อเสียงของโรงเรียน

หลักการเหล่านี้ โรงเรียนมิได้เคยเขียนไว้เป็น
ลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในความรู้สึกพอจะนับว่าเป็นนโยบาย
ที่คณะอาจารย์เห็นชอบร่วมกัน และถือปฏิบัติมาตั้งแต่
แรกตั้งโรงเรียน ที่มีเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏอยู่ในรายงาน
การประชุมอาจารย์ครั้งแรก ซึ่ง ม.ล.จิตรสาร ชุ่มสาย เป็น
ผู้จัดไว้ว่า

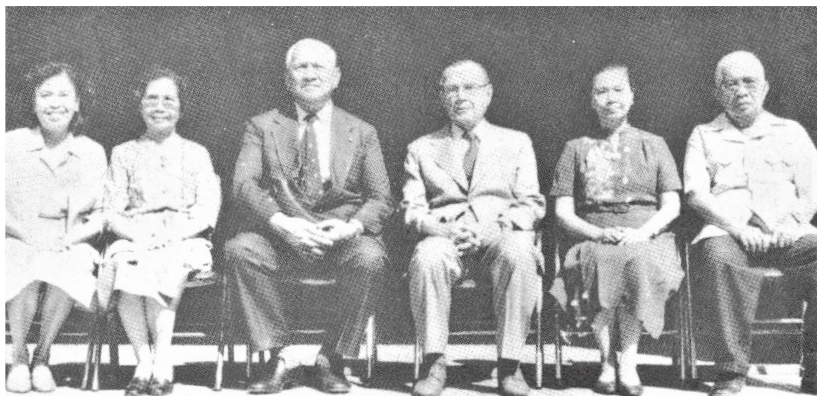

“อบรมนักเรียนให้เหมาะที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัย
และเหมาะสมตามแผนกที่สมัครเรียน และให้อยู่ในโรงเรียน
ด้วยความเรียบร้อยที่สุด ทางโรงเรียนจะจัดงานเป็นใหญ่อย่างเดียว
ครูมีหน้าที่ร่วมกันอบรมสั่งสอนนักเรียนทุกคน
และพร้อมจะช่วยเหลือกันเสมอ”

ผู้อำนวยการและอดีตผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ในงานวันเกิดโรงเรียน ปีที่ ๔๘ วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๒๘

(จากซ้ายไปขวา)

คุณหญิงพรรณชื่น รื่นศิริ, คุณหญิงบุญเลื่อน เครือตราชู, ๗๗๗ ศ. ม.ล.ปิ่น มาลากุล,
อาจารย์สนั่น สุมิตร, คุณหญิงสุชาดา ธีระวัฒน์, หม่อมเจ้าวงษ์มณี ชาญกุล (ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ฝ่ายปกครองคนที่ ๑)

หากมีพี่น้องที่มีใจรักในพระพุทธศาสนา มีอริยมรรค

1. ตบแต่งพระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗
2. จัดพิมพ์พระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗
3. มีพระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

4. จัดพิมพ์พระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

5. มีพระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

6. จัดพิมพ์พระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

7. จัดพิมพ์พระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

8. จัดพิมพ์พระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

หากมีพี่น้องที่มีใจรักในพระพุทธศาสนา มีอริยมรรค

สัพพัญญู ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

มีพระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

เป็นอริยมรรค ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

"อนมมามีพระธรรมวินัย ๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

๑:๑๖๖ ๑๗๖:๑๗๗

นโยบายเบื้องต้นนี้อาจสรุปเป็นวิสัยทัศน์ได้ว่า

“สร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรม พร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา” ซึ่งได้กลายมาเป็นคำขวัญประจำโรงเรียน “มีความรู้คู่คุณธรรม” และ“ความเป็นเลิศทางวิชาการและคุณธรรม”

ต่อมาในพ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้โอนย้ายไปสังกัดกรมวิสามัญศึกษา และมีระเบียบกำหนดให้นักเรียนที่เรียนจบการศึกษาจากโรงเรียนนี้ ต้องสอบคัดเลือกเข้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเช่นเดียวกับนักเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษาของโรงเรียนทั่วไป ทั้งยังได้ตัดคำว่า “แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ออก คงเหลือคำว่า “โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา” เท่านั้น แต่ยังคงใช้พระเกี้ยวและสีชมพูเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน ตามความที่ ฯพณฯ ศ. ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้บันทึกว่า

“โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชื่อยาวนัก
จึงได้เปลี่ยนเป็นเตรียมอุดมศึกษาเฉยๆ
แต่พระเกี้ยวนั้นเป็นของสูง จะทิ้งขว้างกันได้อย่างไร
โรงเรียนได้เก็บไว้เป็นเครื่องหมายรวมจิตใจ
ของอาจารย์และนักเรียนจนกระทั่งทุกวันนี้”

สัญลักษณ์
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

พระเกี้ยว

สีประจำโรงเรียน

สีชมพู

สิ่งสักการะประจำโรงเรียน

ศาลพระปรีวรติเทพ

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เพลงประจำโรงเรียน

ปิ่นทัย

ต้นไม้ประจำโรงเรียน

จามจุรี

คติธรรม

นิมิตต์ สำธรรพำน กตญญกตเวทิตา

ความกตญญกตเวทิตี เป็นเครื่องหมายของคนดี

เอกลักษณ์

ความเป็นเลิศทางวิชาการและคุณธรรม

อัตลักษณ์

ค.อ. ต้นกล้าของแผ่นดิน

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ รับนักเรียนชายหญิง จากทุกภูมิภาคของประเทศไทยโดยการสอบคัดเลือก ปัจจุบันโรงเรียนจัดการเรียน การสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ แผนการเรียน ได้แก่

- ๑) กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์
- ๒) กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์
- ๓) กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นภาษาอังกฤษ - ภาษาต่างประเทศที่ ๒
 - ภาษาฝรั่งเศส
 - ภาษาเยอรมัน
 - ภาษาญี่ปุ่น
 - ภาษาสเปน
 - ภาษาจีน
 - ภาษาเกาหลี

นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนความสามารถพิเศษด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ข้อมูลพื้นฐาน

ที่ตั้ง	เลขที่ ๒๒๗ ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
ชื่อภาษาอังกฤษ	Triam Udom Suksa School
อักษรย่อ	ต.อ.
สังกัด	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประเภท	โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายขนาดใหญ่พิเศษ
ผู้อำนวยการโรงเรียน	นายบุญยพงศ์ โพธิ์วัฒนธน์ (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ปัจจุบัน)

สายราชสกุลมัลลกุล

๑. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
(๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๓๑๐ - ๒๑ กรกฎาคม ๒๓๖๗)

๒. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์
(๒๔ เมษายน ๒๓๖๒ - ๑ กันยายน ๒๔๒๙)

๓. พลเรือโท พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นปราบปรปักษ์
(พระองค์เจ้าจรจรัสวงศ์)

(๓ กันยายน ๒๓๘๖ - ๒๕ มีนาคม ๒๔๔๑)

๔. เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

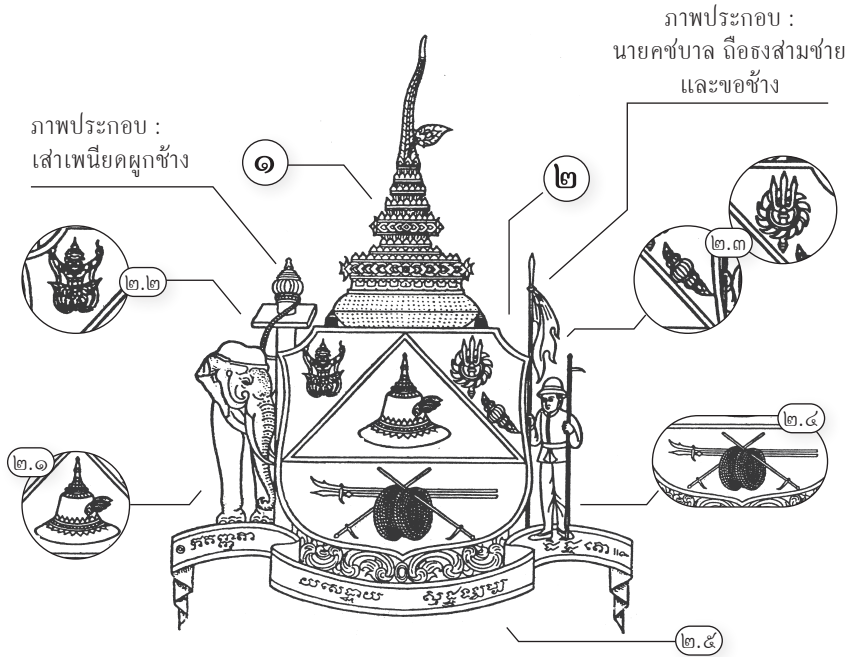
(ม.ร.ว.เปีย มาลากุล)

(๑๖ เมษายน ๒๔๑๐ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕)

๕. ำพนฯ ศ. ม.ล.ปิ่น มาลากุล
(๒๔ ตุลาคม ๒๔๔๖ - ๕ ตุลาคม ๒๕๓๘)

ตราประจำพระองค์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามลามา กรมพระยาบำราบปรปักษ์

๑. พระชฎาเดินหน ราชภัณฑ์สำหรับพระราชทานพระบรมวงศ์ชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าหรือเจ้าประเทศราชที่ทรงมีความชอบอันยิ่งใหญ่
๒. โล่
 - ๒.๑ พระมหามาลา เป็นเครื่องหมายแห่งพระนามของพระองค์
 - ๒.๒ ครุฑยุดนาค เป็นเครื่องหมายประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชบิดา
 - ๒.๓ จักรกับตรี เป็นเครื่องหมายประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระอัยกา ถัดลงมาเป็น กุณฑล เป็นเครื่องหมายแทนพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี พระชนนี (ซึ่งเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช)
 - ๒.๔ พระแสงขวาง้าว กับ พระแสงหอก ค้ำยาว วางขนานชิดเชือกมาศ ทัพอยู่ตรงกลาง และมีขอช้างสองขอพาดไขว้กัน ปลายสอดในวงบ่วงมาศ หันค้ำขึ้นข้างบน หันส่วนที่เป็นขอลงข้างล่าง ประกอบภาพ เส้าเพนียดผูกช้างทางซ้ายมือ กับภานายคชบาล ถือธงสามชาย และขอช้างทางขวามือ แสดงถึงพระกระณียกิจสำคัญที่ได้รับใช้ชาติบ้านเมืองในตำแหน่งเจ้ากรมพระคชบาล
 - ๒.๕ แถบแพรพลิวซ้ายเป็นฐาน ที่แถบแพรมีอักษรขอม ถอดเป็นอักษรไทยซึ่งเป็นภาษาบาลีได้ว่า กตญญตา ยเสฏฐาย สุษุฑุ ทพหป ภูมิวิโค แปลความว่า ด้วยความกตัญญู ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐสูงสุด ขอให้ (ราชสกุล) ดำรงอยู่มั่นคงยั่งยืนตั้งแต่บัดนี้ไป

วิชาครูเล่มเล็ก

๑. การศึกษาเป็นรากฐานของความเจริญของบุคคลและของประเทศชาติ ถ้ารากฐานไม่ดี ทั้งบุคคลและประเทศชาติก็จะเจริญไปไม่ได้ การที่จะแก้ไขเอาภายหลังนั้น ไม่มีทางสำเร็จ เพราะฉะนั้น ครูผู้ให้การศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างหนักที่สุด

๒. การศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องอย่างหนึ่งที่เราให้แก่ประชาชนโดยไม่เลือกหน้า นักเรียนจึงมาจากครอบครัวต่าง ๆ กัน บางครอบครัวไม่สามารถจะให้การศึกษาอบรม ทางบ้านอย่างใดเลย โอกาสที่นักเรียนจะได้รับการสั่งสอนอบรมอาจมีอยู่ที่เดียวและ ครั้งเดียว คือที่โรงเรียนและเมื่อเด็กมาเป็นนักเรียน

๓. การให้การศึกษาแก่เด็กนั้น คือการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางสมอง มุ่งหมายที่จะให้เด็กเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีในภายหลัง จุดหมายปลายทางของการศึกษา คือการเป็นพลเมืองดี มีสัมมาอาชีพ

๔. การศึกษากับการเรียนหนังสือต่างกันมาก เพราะการเรียนหนังสือจำกัด อยู่ที่หนังสือและความรู้ในหนังสือเท่านั้น ส่วนการศึกษานั้น คือเครื่องมือที่ทำให้เกิดความ เจริญงอกงามทุกทางในตัวบุคคล

๕. นอกจากใช้วิชาความรู้และอบรมสั่งสอนให้มีความประพฤติดีงาม ครูจะต้อง ช่วยสร้างบุคลิกลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้เติบโตเป็นบุคคลที่มีค่า

๖. การศึกษาในวงกว้าง คลุมไปถึงการที่นักเรียนได้พบ ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง นอกโรงเรียน ตลอดจนที่บ้านด้วย สรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมทั่วไปมีอิทธิพลต่อตัวนักเรียน ทำให้ดีก็ได้ ทำให้ชั่วก็ได้

๗. เราจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อการศึกษาของนักเรียน ดังนั้น เมื่อจะดำเนินการ ก่อสร้าง ต้องนึกถึงความสะดวกเกี่ยวกับการสั่งสอนอบรมเป็นใหญ่ ครูจะต้องแจ้งให้ สถาปนิกทราบว่าการต้องการอย่างไร

๔. ในการสร้างโรงเรียนและจัดโรงเรียนควรมุ่งให้นักเรียนได้รับความสะดวกและความสบายมากพอควร เพื่อนักเรียนจะได้ไม่เบื่อหน่ายและจะได้เจริญงอกงามทางจิตใจ ประเทศไทยเป็นประเทศร้อน โรงเรียนทุกโรงเรียนควรจะสร้างความร่มเย็นโดยปลูกต้นไม้ยืนต้นที่ให้ร่มไว้บ้าง

๕. ในการสร้างอาคารโรงเรียนนั้น ควรคำนึงถึงประโยชน์และความมั่นคงเป็นสองประการแรก ต่อจากนั้นควรคิดถึงความสะดวกที่จะจูงใจให้นักเรียนภาคภูมิใจและรักโรงเรียน ตามที่ให้คำนึงถึงประโยชน์ ถ้าไม่มีเงินพอที่จะหาเสียทั้งด้านในและด้านนอกของอาคารได้ ควรจะหาด้านใน ห้องเรียนจะได้สว่างและแจ่มใสขึ้น นักเรียนได้รับประโยชน์มากกว่า

๑๐. หลักเบื้องต้นในการสร้างอาคารโรงเรียน ก็คือไม่ต้องการแสงแดดในห้องเรียน แต่ต้องการให้มีกระแสลมพัดผ่านห้องเรียน ไม่ต้องการเสียงหรือสิ่งอื่นใดที่รบกวนหรือดึงความสนใจของนักเรียนไปจากบทเรียน ควรหาทางป้องกัน รวมทั้งป้องกันไม่ให้การสอนในห้องหนึ่งรบกวนอีกห้องหนึ่งด้วย

๑๑. แสงสว่างมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องหรี่ตา มีคเกินไปทำให้ต้องเพ่งไม่ดีทั้งสองอย่าง นานเข้าทำให้เสียสายตาได้ อนึ่ง ครูที่สอนในห้องเรียนไม่ควรจะยืนที่ริมช่องทางที่แสงเข้านานเกินไป เพราะเมื่อนักเรียนมองดูครูแสงจะเข้าตานักเรียน

๑๒. หลักเบื้องต้นในการจัดห้องเรียนก็คือ ควรมีที่เก็บ ที่ติด และที่ตั้งอุปกรณ์การสอน มีกระดานดำ ณ ที่ซึ่งนักเรียนทั้งห้องจะเห็นข้อความที่เขียนได้ชัด สำหรับชั้นเด็กเล็ก ๆ ควรมีกระดานดำสำหรับเด็กเขียนที่ริมผนังด้วย

๑๓. สำหรับชั้นเด็กเล็ก ๆ ควรทำโต๊ะม้านั่งให้เบาจนง่าย เพื่อจัดชั้นใหม่ได้เสมอ เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ และเพื่อความสะดวกในการที่จะเปลี่ยนวิธีสอน

๑๔. ถ้าจัดได้ควรจัดส่วนใดส่วนหนึ่งของห้อง เช่น ที่มุมห้อง ให้เป็นที่ที่นักเรียนจะนั่งพัก เก็บของ อ่านหนังสือ ดูรูปภาพ ฯลฯ ตลอดจนศึกษาหาความรู้จากการที่ไม่ต้องการความเคลื่อนไหวมากนัก

๑๕. การให้นักเรียนมีส่วนในการจัดการและทำนุบำรุงรักษาโรงเรียน เช่น จัดห้อง รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ ทำรั้ว จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นของตน และรักโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

๑๖. โรงเรียนควรจะสะอาดอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะไม่มีเงินก่อสร้างซ่อมแซมขยายสถานที่ สิ่งที่ได้เกี่ยวกับอาคารสถานที่ คือ การรักษาความสะอาด ถึงแม้ว่าโรงเรียนปิดโรงเรียนก็ยังคงเป็นโรงเรียนอยู่ ดังนั้น จึงไม่ควรปล่อยให้ละออะ โดยถือว่าโรงเรียนยังไม่เปิด

๑๗. โรงเรียนควรจะต้องสร้างระเบียบประเพณี และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นของโรงเรียน โดยเฉพาะ ตลอดจนทำโรงเรียนโดยเฉพาะ ตลอดจนทำโรงเรียนให้เป็นที่น่าอยู่ เพื่อมัดจิตใจของนักเรียนไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การโยกย้ายโรงเรียนบ่อย ๆ ไม่ควรได้รับการสนับสนุน นักเรียนจะต้องอยู่ในโรงเรียนหนึ่ง ๆ นานพอสมควร ครูจึงจะสามารถปลูกฝังความดีเข้าไปในตัวนักเรียนได้

๑๘. สิ่งทีนักเรียนจะต้องเคารพสักการะ เช่น ธงชาติและพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มีไว้อย่างละหนึ่งก็เพียงพอ ข้อสำคัญคือจะต้องรักษาไว้ให้ดีและประดิษฐานอยู่ในที่อันควรแก่การเคารพสักการะ

๑๙. ห้องประชุมมีความสำคัญมาก ไม่ควรใช้อย่างพร่ำเพรื่อ ห้องประชุม คือ ห้องเรียนที่มีครูใหญ่เป็นครูประจำชั้น วิชาที่สอนคืออุดมคติที่มุ่งหมายจะมอบให้เป็นสมบัติของนักเรียน

๒๐. ห้องที่สำคัญต่อจากห้องประชุม คือ ห้องอาหารหรือโรงอาหาร ครูมีหน้าที่ที่จะควบคุมการจำหน่ายอาหารและการรับประทานอาหารด้วย เริ่มต้นด้วยความสะอาดในการประกอบอาหาร คุณภาพของอาหาร ตลอดจนมารยาทในการรับประทานอาหาร

๒๑. โรงเรียนจะดีหรือไม่ดีนั้น ไม่ได้อยู่ที่อาคารใหญ่โต สนามกว้างขวาง หรือว่ามีห้องประชุมและโรงอาหารพร้อม แต่อยู่ที่ตัวครู และความเอาใจใส่ของครูเป็นสำคัญ

๒๒. เด็กชอบเอาอย่างผู้ใหญ่ นักเรียนชอบเอาอย่างครู ดังนั้นเมื่อประสงค์จะให้เด็กมีความประพฤติดีและมีมารยาท ครูก็ต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ยิ่งกว่าผู้ที่มีอาชีพอย่างอื่น ไม่มีวิธีอบรมใด ๆ จะดีไปกว่าการทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี

๒๓. นักเรียนควรได้รับการสั่งสอนให้ซื่อสัตย์ต่อตนเองและครูต้องทำตนเป็นตัวอย่างก่อน เช่น เมื่อรู้ว่าสิ่งใดเป็นการกระทำที่ดี ก็ต้องทำตามนั้น สิ่งใดควรเว้นก็ต้องเว้นการกระทำ ความบกพร่องส่วนใหญ่ในชีวิตของบุคคล คือ รู้แต่ไม่ทำ

๒๔. ตามปกติศิษย์ย่อมเคารพและนับถือครูของตน ซึ่งเป็นผลดีแก่การศึกษาของตัวศิษย์เอง ดังนั้น ครูควรวางตนให้เหมาะสมเพื่อให้โอกาสแก่ศิษย์ที่จะเคารพนับถือได้อย่างจริงใจ

๒๕. ในการปฏิบัติงานของครูเรื่องใดที่ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนกำหนดไว้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นที่จะต้องตัดสินใจ ถ้าคิดถึงนักเรียนเป็นสำคัญก็มักจะไม่ผิด

๒๖. กำหนดเวลาเข้าเรียนและเลิกเรียนวันหนึ่ง ๆ นั้น เป็นกำหนดเวลาที่นักเรียนจะต้องเรียนตามตารางสอนของครู มิได้หมายความว่านอกเวลาดังกล่าวนี้นักเรียนจะพ้นจากความรับผิดชอบที่จะต้องอบรมสั่งสอนนักเรียน

๒๗. สำหรับชั้นประถมศึกษา นิสัยและบุคลิกลักษณะของครูมีความสำคัญมาก ถ้าครูเป็นผู้มีระเบียบ นิสัยดี รักเด็ก เอาใจใส่ต่อเด็ก และทนความจู้จี้ของเด็กได้ ก็จะสามารถทำงานได้ดี

๒๘. ความเจริญเติบโตของเด็ก ตลอดจนความเจริญเติบโตทางสมอง ย่อมจะเป็นไปอย่างช้า ๆ ครูควรจะมีวิธีการวัดผลความเจริญเติบโตของนักเรียนเป็นระยะ ๆ และเป็นรายบุคคล

๒๙. เด็กที่เกิดใหม่นั้น มีปัญหาอยู่ว่าจะตายหรือจะรอด ในทำนองเดียวกันนักเรียนที่เข้าโรงเรียนประถมศึกษานั้น มีปัญหาอยู่ว่าจะดีหรือไม่ดี นิสัยและจิตใจกำลังจะเข้ารูปดีหรือรูปชั่ว ถ้าเสียในระยะนี้แล้ว จะแก้ไขในระยะหลังได้ยากที่สุด

๓๐. เด็กมีสัญชาตญาณอยากรู้อยากเห็นแรงมาก ชอบซักและโต้เถียง ครูควรเปิดโอกาสให้ทำได้ เด็กต้องการความจริงจากผู้ใหญ่ เมื่อบอกให้ก็พอใจและสบายใจ

๓๑. นักเรียนบางคนอาจมีคุณลักษณะที่ดีเยี่ยมแฝงอยู่ในตัว ถ้าไม่คุ้มหรือค้นออกมาเพื่อส่งเสริมให้งอกงามอาจสูญหายไปเลยก็ได้ ถ้าครูใช้ความสังเกตในเรื่องนี้อาจเกิดผลดีอย่างมาก

๓๒. การกระทำใด ๆ ถ้าทำบ่อย ๆ ก็จะติดเป็นนิสัยได้ ดังนั้น ถ้าครูเห็นนักเรียนประพฤติไม่ดี แม้แต่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าไม่ว่ากล่าวตักเตือนเสียแต่แรก ก็เท่ากับว่าปล่อยให้นักเรียนนึกว่าไม่เป็นอะไร ทำอีกก็ได้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างนิสัยที่ไม่ดีให้แก่ตน ติดตัวไปจนแก้ไขไม่หาย

๓๓. ครูควรชวนช่วยความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ในการสั่งสอนอบรมนักเรียน ความรู้ขั้นสูงไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะมหาวิทยาลัยหรือสถาบันชั้นอุดมศึกษา นักเรียนในโรงเรียนทุกโรงเรียนย่อมมีนิสัยความเป็นอยู่และความเจริญเติบโตต่าง ๆ กัน การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ แม้จะได้ผลแต่เพียงบางส่วน ก็จะเป็นประโยชน์ต่องานของครู

๓๔. ครูผู้มีความเชี่ยวชาญทางทฤษฎี ตื่นในหลักการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสั่งสอนอบรม แต่ไม่นำทฤษฎีหรือหลักการนั้นมาใช้ เพราะเกรงว่าจะลำบาก ปลอ่ยให้ทุกอย่างเป็นไปตามเดิม กับครูที่นำทฤษฎีมาใช้ทั้งดุ้น โดยไม่คำนึงถึงระเบียบประเพณีและรากฐานเดิมของนักเรียนนั้น แตกต่างกันมาก แต่ก็มีควมบกพร่องปานกัน

๓๕. ความรู้และความชำนาญนั้นแตกต่างกัน ผู้ที่มีความรู้และผู้ที่มีความชำนาญต้องพึ่งกันและกันจึงจะเกิดประโยชน์ ถ้าฝ่ายหนึ่งไม่ยอมฟังเสียงอีกฝ่ายหนึ่งก็มิแต่จะเกิดโทษ

๓๖. ครูกับบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ย่อมมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กเช่นเดียวกัน ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายควรจะมีความเข้าใจว่าต้องร่วมมือกัน แทนที่จะถือว่าเป็นคนละฝ่าย เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับเด็กก็ควรจะปรึกษารือกันอย่างผู้ใหญ่ที่ตั้งใจดีต่อเด็ก ครูควรเชิญผู้ปกครองมาโรงเรียนบ้างเป็นครั้งคราว เพื่อคว่าโรงเรียนให้การศึกษแก่นักเรียนอย่างไร มิใช่เชิญมาเฉพาะเมื่อโรงเรียนมีงาน หรือเมื่อมีเรื่องที่จะขอร้องผู้ปกครอง

๓๗. นอกจากบิดามารดา และผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนในท้องที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ควรให้ความสนใจและช่วยเหลือโรงเรียนตามสมควรเพราะโรงเรียนนั้นตั้งขึ้นและดำรงอยู่เพื่อประชาชน ครูควรหาโอกาสให้ประชาชนได้รู้เห็นเกี่ยวข้องกับกิจการของโรงเรียนด้วย

๓๘. นักเรียนส่วนมากมีสิ่งแวดล้อมทางบ้านต่างกันและมักจะมีนิสัยใจคอต่างกัน ดังนั้น เมื่อครูได้ทำการสอนอบรมพร้อมกันเป็นส่วนรวมแล้ว ควรจะได้เฟื่องเลี้ยงให้การอบรมเป็นรายบุคคลบ้าง โดยเฉพาะผู้ที่มีความประพฤติไม่ดี เห็นได้ชัด ควรได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ

๓๙. การคบเพื่อนที่ดีกับคบเพื่อนที่ไม่ดีมีผลแตกต่างกันมาก ตามปรกตินักเรียนได้เพื่อนเองโดยผู้ใหญ่ไม่ต้องจัดหาให้ แต่ในบางกรณี ครูช่วยจัดหาให้ก็จะมีคุณประโยชน์อย่างยิ่ง

๔๐. ครูควรพึงเล็งสังเกตดูนักเรียนโตที่เป็นเพื่อนอยู่ในหมู่นักเรียนเล็ก เพราะตามปรกตินักเรียนเล็กมักจะทำตามนักเรียนโตโดยไม่รู้สึกตัว ถ้านักเรียนโตชักนำไปในทางดีก็จะเกิดผลดี ถ้าชักนำไปในทางชั่วก็จะเกิดผลเสียหาย

๔๑. เพื่อนทางสมองของนักเรียน คือหนังสือที่นักเรียนอ่าน การเลือกอ่านหนังสือของนักเรียนจึงสำคัญมาก หนังสือสำหรับเด็กกับหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ไม่เหมือนกัน หนังสือเรื่งมยัให้ผลร้ายแก่เด็กมากกว่าผลดี

๔๒. ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวมิให้คนหลงไหลไปในทางไม่ดี เพราะฉะนั้น การพานักเรียนเข้าใกล้ศาสนาเป็นระยะ ๆ จึงถูกต้องและควรกระทำอย่างยิ่ง

๔๓. การที่เด็กช่น ชอบเล่นไม่รู้จักสิ้นสุดนั้น เป็นของธรรมดา เป็นวิถีทางธรรมชาติที่จะให้เด็กได้บริหารร่างกาย เพื่อความเติบโตของเด็เอง เด็กชอบขว้างปาหรือปีนป่าย ก็เพราะธรรมชาติต้องการให้บริหารแขนขา การที่จะห้ามปรามบ่อยนัก ก็เท่ากับขัดขืนธรรมชาติ วิธีที่ดีคือส่งเสริมให้เด็กเล่นมาก ๆ ภายในขอบเขตที่จะไม่เกิดอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น เมื่อเด็กได้โอกาสเล่นมากแล้วก็จะไม่ช่นในเวลาที่ยุ่ดเล่น เด็กที่นังหมี ไม่ชุ่นเลยนั้น ผิดปรกติ ครูควรค้นหาเหตุให้พบ และแก้ไขตามเหตุ

๔๔. เมื่อนักเรียนเล่นจุจกกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในห้องเรียน ก็ยอมแปลว่านักเรียนสนใจในสิ่งนั้น ๆ วิธีแก้ที่ดีก็คือครูจะต้องทำการสอนของครูให้สนุกสนาน จนสามารถดึงความสนใจของนักเรียนไปที่บทเรียน

๔๕. ระเบียบวินัย เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ยังอยู่ในเยาว์วัย แต่ถึงแม้ว่ามีระเบียบวินัยบังคับอยู่ ผู้ที่ตั้งอยู่ในความดี ก็จะมีความสุข คนไม่ดีเท่านั้นที่จะเคือคร้อน

๔๖. การให้รางวัลที่ดี การทำโทษที่ดี อาจมีทั้งคุณและโทษ เพราะฉะนั้นผู้ใช้ควรระมัดระวังอย่างมากเพื่อให้มีแต่คุณ ไม่มีโทษ

๔๗. การที่นักเรียนไม่เข้าใจ คอบผิด หรือทำผิดพลาดอย่างอื่นนั้น อาจจะเป็น เพราะนักเรียนเหลวไหลก็ได้ แต่อาจเป็นเพราะคำพูดของครูไม่แจ่มแจ้ง หรือมีข้อบกพร่อง อยู่ในบทเรียนก็ได้ ดังนั้น ครูควรสำรวจดูให้แน่นอน ก่อนที่จะตัดสินว่าจะทำอย่างไรกับ นักเรียนผู้นั้น

๔๘. นักเรียนย่อมมีความสามารถทางสมองต่างกัน ผู้ที่สมองอ่อนไม่ควรได้รับโทษ ควรได้รับความปรานีและความเอาใจใส่จากครูเป็นพิเศษ

๔๙. การเตรียมการสอนล่วงหน้า จะทำให้บทเรียนมีค่ายิ่งขึ้น เปรียบกับการ ลงทุนที่มีดอกเบี้ย สำหรับครูที่มีความชำนาญในการสอนเป็นทุนมากอยู่แล้ว ดอกเบี้ยก็ยิ่ง สูงขึ้น

๕๐. เวลาเป็นสิ่งที่มีความค่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน ดังนั้น ครูที่ดี จึงไม่โอ้อ้อในการลงมือสอนชั่วโมงหนึ่ง ๆ สอนเต็มตามเวลาในตารางสอน ไม่ทิ้งระยะเวลา ไว้หลายวันก่อนที่จะลงมือสอนเมื่อเปิดภาคเรียน และไม่หยุดสอนล่วงหน้าหลาย ๆ วัน ก่อนปิดภาค

๕๑. การสอนที่ดีช่วยประหยัดเวลาของครู แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ ช่วย ประหยัดเวลาของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีเวลาเหลือที่จะศึกษาบทเรียนอื่น ๆ ต่อไป

๕๒. อย่างน้อยครูควรฝึกทำให้ได้สองอย่าง คือพูดให้ดังพอควร ให้ได้ยินชัด ทัวห้อง และเขียนกระดานคำด้วยลายมือที่อ่านได้ชัดแจ่มแจ้งทัวห้อง

๕๓. เนื่องจากนักเรียนเรียนด้วยหูและด้วยตาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ครูควรจะ ทราบว่านักเรียนผู้ใดหูตึงหรือตาสั้นบ้าง เพื่อจะได้จัดที่นั่งให้เหมาะ ให้นักเรียนฟังครูพูด ได้ยินชัดและเห็นกระดานคำชัด

๕๔. ในการสอนชั้นประถมศึกษา ครูควรนำการเล่นมาใช้ในบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย และได้รับความรู้ไปโดยไม่รู้สึกตัว

๕๕. การทำให้นักเรียนมีความสนใจมีความสำคัญมาก การสอนด้วยวิธีซ้ำซาก ทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ดังนั้นจึงควรเปลี่ยนวิธีสอนบ้าง โดยเฉพาะการสอนนักเรียนเล็ก ๆ ควรเปลี่ยนวิธีสอนบ่อย ๆ และให้นักเรียนเปลี่ยนอิริยาบถบ่อย ๆ ด้วย

๕๖. ควรหัดให้เด็กกล้าในสิ่งที่ควรกล้า เช่น กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงคนในที่ประชุม เป็นต้น การหัดให้นักเรียนแสดงปาฐกถา ใ้ว่าที่ หรือแสดงละครย่อมมีประโยชน์

๕๗. เด็กมีความพึงเพื่อชอบสมมุติ ชอบเก่ง ชอบเด่น ชอบแข่งขัน และชอบชนะในการแข่งขันนั้นด้วย ครูอาจนำเอาลักษณะดังกล่าวนี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอนได้มาก เช่น มีการแข่งขันในบทเรียนต่าง ๆ และเปลี่ยนบทเรียนเป็นการแสดงละครบ้าง

๕๘. การสอนที่ดีย่อมจะต้องพาถึงสิ่งที่นักเรียนได้พบเห็น หรืออาจพบเห็นได้ในชีวิตของนักเรียนเอง เมื่อจะซักตัวอย่างหรือตั้งปัญหา ก็ควรจะให้เกี่ยวข้องกับเรื่องของนักเรียนหรือใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนจะเข้าใจได้ง่าย และเกิดประโยชน์จริง ๆ ด้วย

๕๙. ครูควรใช้คำถามนำไปสู่ความรู้ให้นักเรียนใช้ความคิดหาคำตอบ แต่คำถามนั้นจะต้องเหมาะสมแก่วัยของเด็ก

๖๐. การให้นักเรียนท่องจำ เป็นเครื่องช่วยการศึกษาในบางวิชา และควรสนับสนุนในบางโอกาสเท่านั้น มิใช่เป็นหลักใหญ่ในการสอน เพราะการจำได้โดยไม่เข้าใจนั้นก็เท่ากับว่าเป็นนกแก้ว แม้จะทำให้สอบไล่ได้ก็ไม่มีประโยชน์ยิ่งกว่านั้น โดยทั่วไปควรสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งมากกว่าให้จำได้ขึ้นใจ

๖๑. การให้นักเรียนจดโดยตัวนักเรียนเองยังไม่เข้าใจก็ไม่มีประโยชน์เช่นเดียวกัน เสียเวลาของนักเรียน นักเรียนอาจนำไปใช้ในที่ผิดด้วยซ้ำไป

๖๒. นักเรียนจะเข้าใจบทเรียนแจ่มแจ้ง ถ้าได้ศึกษาทางตาด้วย ไม่ใช่ศึกษาทางหูอย่างเดียว ดังนั้น ครูควรใช้กระดานคำบ่อย ๆ และใช้ภาพประกอบการสอนให้มาก ถ้าให้ได้เห็นของจริงก็ยิ่งดี

๖๓. อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องทุ่นแรงสำหรับครู ดังนั้น ครูควรใช้อุปกรณ์การสอนให้มาก และคำว่าอุปกรณ์การสอนนี้มิได้หมายความว่า สิ่งซึ่งประดิษฐ์ขึ้นอย่างสวยงามต้องสั่งซื้อหรือหาได้ยาก เมล็ดผลไม้ใบไม้ เศษกระดาษ ฝากระป๋อง เหล่านี้ ถ้ารู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอน ก็เป็นอุปกรณ์การสอนทั้งสิ้น

๖๔. การจัดอุปกรณ์การสอนไว้ในตู้ หรือไว้ในห้องเรียน แต่ไม่นำออกใช้ในการสอน จะไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย อาจเป็นสิ่งที่รกรุงรังด้วยซ้ำไป

๖๕. วิธีสอนที่ดี คือ สอดใส่วิชาศีลธรรมเข้าไปในสรรพวิชาต่าง ๆ และสอดใส่สรรพวิชาต่าง ๆ เข้าไปในหนังสือที่นักเรียนอ่าน

๖๖. การสอนวิชาศีลธรรม และการทำให้นักเรียนมีความประพฤติดีนั้น เป็นเรื่องของการปฏิบัติมากกว่าวิชาการ เพราะฉะนั้น การสอนในห้องเรียนจึงไม่เป็นการเพียงพอ ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติจริง ๆ นอกห้องเรียนเป็นสำคัญ

๖๗. กิจกรรมนอกหลักสูตรช่วยการสอนศีลธรรมได้อย่างดีที่สุด เพราะว่าขณะที่นักเรียนไม่อยู่ในกรอบและระเบียบของห้องเรียน จะแสดงตนให้เห็นว่าดีหรือไม่ดีได้ภายในโอกาสนั้น ๆ ครูจะได้ช่วยแก้หรือนำไปในทางที่ดี

๖๘. วิธีป้องกันไม่ให้เกิดประพฤติด้อย่างหนึ่ง ได้แก่ การให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ครูควรให้เด็กทำการบ้านเสมอ ๆ นอกจากนั้นควรให้ช่วยผู้ปกครองทำงานที่เหมาะสมแก่วัย

๖๙. ครูจะวัดผลการอบรมสั่งสอนของตนเองได้โดยดูว่าขณะที่ครูไม่อยู่ นักเรียนเป็นอย่างไร

๗๐. ครูมีหน้าที่ฝึกให้นักเรียนมีสุขนิสัย และดูแลให้รักษาความสะอาดด้วย โดยเฉพาะความสะอาดของมือ เล็บ ผม และเสื้อผ้า

๗๑. เด็กที่กำลังเติบโต ย่อมมีความสูงและน้ำหนักตัวขึ้นตามวัย และมากขึ้นทีละน้อย ซึ่งนับว่าเป็นปกติ ถ้าสังเกตว่าผิดปกติในเรื่องนี้ ควรหาหรือแพทย์ทันที

๗๒. โรคภัยไข้เจ็บมีมากมายหลายชนิด ทั้งที่สังเกตเห็นได้และไม่อาจสังเกตเห็นได้ โรคบางอย่างบั่นทอนสุขภาพของนักเรียนทีละน้อย อาจเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น จึงควรหาโอกาสให้แพทย์ตรวจร่างกายนักเรียนเป็นระยะ ๆ

๗๓. พลศึกษาและการกีฬาควมไว้สำหรับให้นักเรียนบริหารร่างกายเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นควรฝึกและให้เล่นทุกคนอย่างทั่วถึง แทนที่จะให้เล่นเฉพาะผู้ที่สมัคร หรือผู้ที่เล่นเก่งเท่านั้น และถ้าให้เล่นทุกวันได้ก็จะดีมาก

๗๔. กีฬาที่ฝึกศึกษาและเล่นเป็นชุด เช่น ฟุตบอล หรือเน็ตบอล มีคุณค่าทางการศึกษามากกว่ากีฬาที่เล่นคนเดียว เช่น วิ่งเร็ว เพราะกีฬาที่ฝึกศึกษาและเล่นเป็นชุด ฝึกระเบียบวินัยและความมีใจเป็นนักกีฬามากกว่า

๗๕. ศิลปะมีคุณค่าทางการศึกษามาก ด้วยศิลปะเป็นสิ่งที่สามารถล่อลวงกลาให้มันสยอันติงมาได้ ผู้ที่รู้จักรักของดีของงามแล้ว ลดตัวลงสู่ความชั่วได้ยาก

๗๖. วิชาดนตรีและขับร้อง ทำให้เกิดความร่าเริงและมีคุณค่าทางศิลปะด้วยการเล่นดนตรีนั้น ไม่จำเป็นต้องมีเครื่องดนตรีที่มีราคาแพง เริ่มด้วยใช้เครื่องเคาะจังหวะก็ได้ การขับร้องนั้น ร้องเพลงพื้นเมืองก็ใช้ได้ ครูควรคำนึงถึงเรื่องง่าย ๆ ก่อน

๗๗. พลศึกษาและดนตรี แม้จะเป็นวิชาที่แตกต่างกันมาก ก็เอามารวมกันได้ และมิผลดี เช่น ให้ฝึกกายบริหารตามจังหวะของดนตรี เป็นต้น

๗๘. บิดามารดาและผู้ปกครองจำนวนไม่น้อย อยากให้เด็กอ่านออกเขียนได้เร็ว ๆ ถ้าเร่งมากไป ก่อนที่เด็กมีวัยอันสมควร อาจเป็นผลร้ายแก่ตัวเด็กเองในระยะไกล

๗๙. ผู้ที่สอนภาษาไทย อย่าลืมน่าจะต้องสอนการพูดและการฟังด้วย มิใช่ว่าสอนให้อ่านและเขียนเท่านั้น

๘๐. ในระยะที่นักเรียนเริ่มเรียนภาษา ควรให้นักเรียนเห็นอักษรตัวโต ๆ และให้เห็นชัดแจ่มแจ้งทั้งที่บนกระดานและบนกระดานดำ

๘๑. การสอนให้เด็กออกเสียงหรืออ่านคำอ่านคำที่ไม่มี ความหมาย มีประโยชน์น้อย ทำให้เสียเวลา เด็กไม่สนใจ ควรสอนเด็กเริ่มเรียนให้อ่านคำที่มีความหมาย และประโยคสั้น ๆ ที่มีความหมาย

๘๒. การให้นักเรียนอ่านพร้อม ๆ กันนั้น ควรทำเป็นบางเวลาเท่านั้น นาน ๆ ครั้งหนึ่ง ตามปรกติควรให้อ่านเป็นรายบุคคล

๘๓. การอ่านหนังสือที่เป็นแบบเรียนเท่านั้น ไม่เป็นการเพียงพอ ครูจะต้องเลือกหนังสืออ่านประกอบให้นักเรียนอ่านด้วย เพื่อภาษาจะได้แตกฉาน และได้ความรู้ทั่วไปเพิ่มขึ้น

๘๔. นักเรียนที่ดีควรรักการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ดังนั้น โรงเรียนควรหาทางส่งเสริม เช่น จัดให้มีห้องสมุดสำหรับนักเรียน เป็นต้น ก่อนออกจากโรงเรียนไป นักเรียนควรจะได้นิสัยรักการอ่านหนังสือติดตัวไปด้วย

๘๕. ในชีวิตจริง ๆ คนเราใช้วิชาเลขในใจมากกว่าเลขวิธี ฉะนั้น เลขในใจจึงสำคัญมาก ควรฝึกเสมอ ๆ มิใช่เพื่อฝึกสมองเท่านั้น แต่เพื่อให้มีความสามารถเกิดประโยชน์จริง ๆ ด้วย

๔๖. คณิตศาสตร์เบื้องต้น เกี่ยวกับของจริงทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อจะสอนให้นักเรียน ให้นักเรียน การสอนมาตราชั่งตวงวัด ทำได้ง่ายที่สุดโดยวิธีปฏิบัติจริง ๆ รอบตัว นักเรียน ย่อมมีสิ่งที่มีความยาว มีน้ำหนัก และมีปริมาตรอยู่เป็นธรรมดา ควรใช้สิ่งของเหล่านั้น ให้เกิดประโยชน์

๔๗. ตามปรกติ ครูควรสอนเรื่องต่าง ๆ จากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่ใกล้ตัว นักเรียนไปหาสิ่งที่ไกลตัวนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษาและธรรมชาติศึกษา

๔๘. ครูควรสอนนักเรียนให้รู้จักคุณค่าและลักษณะของงานเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ นำทางไปสู่การศึกษาวิชาอาชีพและการประกอบอาชีพ ในภายหลัง

๔๙. ความมุ่งหมายของหัตถศึกษา คือ ฝึกนักเรียนให้ทำงาน ไม่ให้รังเกียจ งานที่ทำด้วยมือ ให้มีนิสัยชอบผลิตและชอบก่อ การทำงานนั้น ถ้าเป็นงานที่เกิดประโยชน์ และทำด้วยความสุจริต ย่อมมีเกียรติด้วยกันทั้งสิ้น

๕๐. การให้นักเรียนทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์นั้นมีประโยชน์มาก นักเรียนได้ ออกกำลังกาย ได้ทำงานด้วยมือ และได้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพืชและสัตว์ นอกจากนั้น ยังเป็นการอบรมจิตใจให้นักเรียนรู้สึกตัวว่าเป็นผู้สร้างผู้ทำขึ้นมา ให้อย่นหมั่นเพียรคอยดู และความภาคภูมิใจเมื่อเห็นความเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ซึ่งจะทำให้เกิดความ เมตตาการุณยขึ้นได้

๕๑. การสอบไล่ และการสอนให้นักเรียนสอบไล่ได้ มีความสำคัญมาก แต่การ สอบไล่มีใช้จุดหมายปลายทางการศึกษา คือเป็นเครื่องวัดผลการศึกษาอย่างหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่สำคัญกว่าคือการสอนให้นักเรียนมีความรู้แน่นแฟ้น และการอบรมให้เป็นผู้มี ความประพฤติดี

๕๒. ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีความสูงและเหมือนกับสิ่งที่มีค่าสูงทั้งหลาย เราต้อง ใช้ความพยายามอย่างมากจึงจะรักษาไว้ได้ การรักษาในที่นี้คือการพยายามปลูกฝัง ประชาธิปไตยให้เข้าในจิตใจของนักเรียน

๕๓. การลงบัตรออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราชนั้นเป็นรูปภายนอกของ ประชาธิปไตย ฝึกให้นักเรียนรู้จักการได้ไม่ยากนัก แต่เหตุที่ทำให้ทำเช่นนั้นและผลที่เกิดจาก การกระทำเช่นนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้งได้ง่ายนัก

๔๔. การฝึกนักเรียนให้รู้จักเสียสละให้แก่ส่วนรวมนั้น ต้องทำเป็นขั้น ๆ เริ่มด้วยเสียสละให้แก่บิดามารดาและพี่น้องที่บ้านก่อน ต่อจากนั้นก็ถึงเพื่อนร่วมห้องเรียนและถึงเพื่อนนักเรียนทั้งโรงเรียน ในที่สุดจึงถึงการเสียสละให้แก่ชาติบ้านเมือง ครูควรสอนนักเรียนให้เข้าใจ และหาโอกาสให้นักเรียนได้เห็นกิจการต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อหมู่คณะ และเพื่อส่วนรวม ทั้งในและนอกโรงเรียน

๔๕. ควรส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับกิจการของหมู่คณะ แต่การเอาแต่ใจตนเองนั้น ผิดหลักประชาธิปไตย ดังนั้น จึงควรฝึกให้นักเรียนฟังความเห็นผู้อื่นและเคารพต่อความเห็นส่วนมาก

๔๖. นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รับผิดชอบในการงาน โดยครูหาสิ่งที่จะต้องรับผิดชอบให้ทำ หรือคณะนักเรียนแต่งตั้งให้มีหน้าที่ทำ และเมื่อนักเรียนผู้ใดได้รับมอบหมายให้กระทำการจะเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่โตก็ตาม จะต้องพยายามทำให้สำเร็จเช่นเดียวกัน

๔๗. นักเรียนทุกคนควรได้รับการฝึกให้เป็นหัวหน้าที่ดีและเป็นลูกแฉกที่ดี คือฝึกให้เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามผลัดเปลี่ยนกันไป

๔๘. เมื่อนักเรียนคนหนึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง นักเรียนผู้อื่นควรเคารพการปฏิบัติตามที่ของนักเรียนผู้นั้น โดยคำนึงถึงการปฏิบัติตามหน้าที่ยิ่งกว่าตัวบุคคล

๔๙. สิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กัน จึงควรสอนควบคู่กันไป ถ้าจำเป็นจะต้องสอนอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน ก็ให้สอนเรื่องหน้าที่ก่อน

๑๐๐. สิ่งที่นักเรียนไม่สามารถจะลืมได้ บวกด้วยนิสัยที่ไม่อาจสลัดทิ้งเสียได้ รวมกัน คือการศึกษาที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน

ศึกษาภาชิต

ของ

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

บทที่ ๑

กล้วยไม้มีดอกช้า
การศึกษาเป็นไป
แต่ดอกออกคราวไร
งานสั่งสอนปลูกปั้น

ฉันใด
เช่นนั้น
งามเด่น
เสร็จแล้วแสนงาม

๒ ม.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๒

วิทยาศิลปให้
เหมือนว่าจะอยู่จน
ดวงใจฟอกให้มล
เหมือนว่าพอพรั่งเจ้า

ฝึกฝน
แก้แค้น
ทินหมด
จะม้วยมรณา

๕ ม.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๓

สอนหนังสือคือทางสร้างดวงจิต
ให้รักผลิตรักก่อเป็นข้อใหญ่
มนมั่งบวรณะประเทศไทย
แทนที่ใจจ่อม่งบำรุงตน

๑๖ ม.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๔

ถิ่นไทยในป่ากว้าง	ห่างไกล
แสงวัฒนธรรมใด	ส่องบ้าง
เห็นเทียนอยู่รำไร	เล่มหนึ่ง
ครูนั่นแหละอาจสร้าง	แสงให้ชั่ววาล
การบังคับเด็กให้	ศึกษา
เปรียบจุกชวาลา	หนึ่งไว้
ชั่วชีพประทีปหา	มีอีก เจ้าเอย
ควรประคับประคองให้	สว่างคุ้มค่าเทียน

๒๓ ม.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๕

ผู้ใดสอนบทความตามหลักสูตร
คือผู้พูดแทนตำรากล้ายัน
ใครเฝ้าปลูกความดีทุกวัน
รู้ไว้เถิดผู้หนึ่งนั่นแหละครู

๓๐ ม.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๖

อันโรงเรียนทั่วไปในประเทศ
ต่างประเภทต่างชั้นกันหนักหนา
ตั้งแต่ตึกสูงงามอร่ามตา
จนกระทั่งหลังคาเป็นตองติง
โรงเรียนเล็กหรือใหญ่เป็นไรเล่า
ถ้าครูเอาใจใส่ได้ทั่วถึง
พบครูดีที่ไรใจคะนึง
ว่าเมืองไทยได้หนึ่งโรงเรียนดี

๖ ก.พ. ๒๔๘๗

บทที่ ๗

เศรษฐีมีมากด้วย	เงินตรา
จ่ายทรัพย์สร้างเคหา	ใหญ่ได้
ยากจากขาดทรัพย์ยา	สร้างบ่ ได้เลย
แต่ว่าความดีไซ้รู้	อาจสร้างเสมอกัน
ฉันใดกุลบุตรผู้	ศึกษา
คนหนึ่งซื้อตำรา	มากได้
อีกคนขาดทรัพย์ยา	ซื้อบ่ ได้เลย
แต่ว่าความเพียรไซ้รู้	อาจสู้เสมอกัน
อันความเพียรอีกทั้ง	ความดี
สองสิ่งโลกไม่มี	ก็ดกกัน
เป็นสิทธิเสรี	สำหรับ
ปวงประชาทุกชั้น	เสกสร้างใส่ตน

๑๓ ก.พ. ๒๔๙๗

บทที่ ๘

ความคิ่้นนั้นไม่ตายถ่ายให้ศิษย์
ครั้นชีวิตศิษย์มลายหายไปไหน
กลายเป็นแก่นกิจการงานทั่วไป
ประเทศไทยเฟื่องฟูเพราะครูเอย

๒๐ ก.พ. ๒๔๙๗

บทที่ ๕

ปลื้มมีค่าพัน	รำพัน
รองรับภูผาอัน	หนักแปล้
ก่อเกิดรุกขชาติสรรพ	เสริมสุข
อีกถิ่นประเทศแท้	ที่ร้องเรียก “ไทย”
ครุฑมีค่าพัน	รำพัน
รองรับภาระอัน	หนักแปล้
ก่อเกิดวิทยาสรรพ	เสริมสุข
อีกจิตมนุษย์แท้	ที่ร้องเรียก “ไทย”

๒๗ ก.พ. ๒๔๘๗

บทที่ ๑๐

ประวัติศาสตร์ชาติไทยสอนในชั้น
ใครกอบกู้ชาตินั้นไม่ต้องถาม
สำคัญอยู่ที่ครูปยายาม
ปลูกฝังความดีเด่นเพื่อเป็นไทย

๖ มี.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๑๑

การอบรมบ่มนิสัยให้ศิษย์นั้น
เพียงแต่วันละนาที่ยังดีถม
ศิษย์จะดีมีชื่อหรือลุ่มจม
อาจเป็นเพราะอบรมหนึ่งนาที่

๑๓ มี.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๑๒

เรื่องอาชีพรีบกหาควาให้อยู่
เหมือนควาู้ชีพเมื่อเรือสลาย
พายุมาย่าเพลินเคินลอยข้าย
จะกลับกลายลอยลงในคงคา

๒๐ มี.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๑๓

ชาติยืนยงคงอยู่เพราะครูดี
สำคัญนักหน้าที่เรามีอยู่
งานก่อสร้างห้างหออยากพอดู
แต่งงานครุยากยิ่งกว่าสิ่งใด

๒๗ มี.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๑๔

เสียงครูสอนศิษย์แล้ว
เหมือนคลื่นกระทบชาย
คำสอนสั่งละลาย
เหนียวอ่อนชวนส่วนซ้ำ
เวลาล่วงเขตข้าม
ศิษย์ห่างต่างเมืองมี
บางคนสบไส่คดี
บ้างประสบไส่คร้าย
ผู้มีความทุกข์เจ้า
หลับอยู่ก็ดูเหมือน
หวังพึ่งสิ่งซึ่งเดือน
อาจแว่วเสียงครูก้อง

เจียบหาย
ฝั่งน้ำ
เลื่อนหมด ฉะนั้นฤ
ช่อไฉ่ในทรง
ขวบปี
แยกย้าย
เป็นสุข
เดือดร้อนแรงทวี
ครองเรือน ใจเอย
ขุนข้อง
สติ
อีกครั้งคราจน

๑ เม.ย. ๒๔๘๗

บทที่ ๑๕

คุณเฝินๆ เดินเข้าโรงเรียนใหญ่
เหมือนเข้าถึงหัวใจการศึกษา
แต่พอฟังเสียงคุณ้วยปัญญา
การศึกษาที่แท้อยู่แคใจ

๓ เม.ย. ๒๕๕๗

บทที่ ๑๖

กระเจงเงาเรามีไว้ส่องหน้า
ให้รู้ว่าดีเด่นเป็นไหน
ครูอยากรู้ตัวครูเป็นอย่างไร
เชิญคุณเด็กที่ได้สั่งสอนมา

๑๐ เม.ย. ๒๕๕๗

บทที่ ๑๗

เดินทางเที่ยวไปในประเทศ
บ้านเรานี้มีเขตกว้างใหญ่
ธรรมชาติดีอำนวยช่วยไทย
ผลหมากรากไม้มีอุดม
แต่ใจคนไทยไม่มั่งมี
เก็บเกี่ยวแต่ละปีไม่สะสม
จะร่อยจะหย่อนด้านการอบรม
ครูประถมศึกษาว่าอย่างไร
เราบังคับจับเด็กให้มาเรียน
อ่านเขียนวิทย์หาพอไม่
ถ้าเราครูรู้จักรักเมืองไทย
ต้องมุ่งสร้างนิสัยให้เด็กเอย

๑๗ เม.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๑๘

ใคร่ความสำเร็จร้อง	เรียกหา
โอกาสแรกผ่านมา	รวบไว้
ใจมันแต่ปัญญา	ยังหย่อน
งานจะดีกระไรได้	เหตุด้วยลืมหัด
ใคร่ความสำเร็จรู้	รอหา
หมั่นเพาะเพิ่มปัญญา	ยิ่งไว้
โอกาสเหมาะย่อมมา	วันหนึ่ง
งานจะดีอย่ากระไรได้	เหตุด้วยเตรียมตัว

๒๔ เม.ย. ๒๕๕๗

บทที่ ๑๙

ไม้กระดานประสานสามัคคี
ตะปูทำหน้าที่ดีหรือไม่
มนุษย์เราเอาอย่างข้างเป็นไร
เพื่อจะได้ค้นหาสน้ำชาดื่มมันคง

๑ พ.ค. ๒๕๕๗

บทที่ ๒๐

ประเทศเรานั้นหรือคือดีใหญ่
จะมั่นคงอยู่ได้เพราะรากฐาน
เชื่อมต่อกลการศึกษาประจำบาล
ส่วนนายงานนั้นหรือก็คือครู
เราทำงานอาบเหงื่อเพื่อวางราก
ไม่มีใครออกปากว่าสวยหรู
บ้านเราเองจะหวังให้ใครมาดู
แต่เรารู้เราเห็นเป็นสุขเอย

๘ พ.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๒๑

หวังเห็นตนเด่นให้	คุณ เติศรา
แล้วเปรียบเทียบกับคน	อื่นไซ้
หวังชาติเด่นดูผล	งานเกิด
ข้อคิดขอฝากให้	แก่ผู้เป็นครู

๑๕ พ.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๒๒

ต้นกล้วยพุดกษนั้น
รอเก็บผลหมื่นปี
เว้นแต่เปรียบบอจี
ว่าจบหลักสูตรไซ้

หามี ไม่เอย
ไปได้
วศิก ชาแอ
ทรวัยล้นหลั่งมา

๒๒ พ.ศ. ๒๔๔๗

บทที่ ๒๓

คนโง่รอผู้อื่น
เกรงพิศจะประจาน
ใครรอสื่อสันดาน
แม้มืออยากเป็นผู้

เริ่มงาน
เพื่อนรู้
ความโง่
โง่แล้วรีบทำ

๒๓ พ.ศ. ๒๔๔๗

บทที่ ๒๔

บุคคลทั้งหลายอาจตายดี
โอกาสมีอยู่บ้างวันข้างหน้า
แต่ว่าการอยู่ดีมีหน้าตา
นั้นสียากนักหนาน่ากังวล
สำคัญอยู่ที่ครูผู้สั่งสอน
ว่าวนใจให้เกิดผล
นึกเป็นนิตยว่าชีวิตศิษย์ทุกคน
วางอยู่บนทฤษฎีที่ให้เอย

๕ มิ.ย. ๒๔๘๗

บทที่ ๒๕

ทำดีมีพวกพ้อง	คอยตาม
ทำชั่วทุกคนหยาม	เหยียดหน้า
ครูดีข้าดังดงาม	เพราะศิษย์ ดีแฮ
ครูไม่ดีข้าดิล้ำ	ศิษย์ล้วนเลวลง

๑๒ มิ.ย. ๒๔๘๗

บทที่ ๒๖

การกระทำของฉันในวันนี้
อาจจะมีคนดูอยู่ภายหลัง
คนที่ใจระอาอ่อนหย่อนกำลัง
อาจจืดจางขึ้นมากล้าทำดี

๑๙ มิ.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๒๗

คนส่วนมากอยากได้รับความนับถือ
อยากให้คนยกมือประนมไหว้
แต่ตนเองสืหนว่าอย่างไร
นับถือตนได้หรือไม่ด้วยใจจริง

๒๖ มิ.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๒๘

ทำงานแบบที่หนึ่งคนพึ่งงาน
แบบที่สองกิจการต้องพึ่งเขา
เห็นมีอยู่ทั่วไปในเมืองเรา
เมื่อรู้แล้วเลือกเขาก็แล้วกัน
สำหรับครูที่รู้ทั้งดีชั่ว
จะทำตัวพึ่งศิษย์หรือไรนั้น
หรือจะให้ศิษย์พึ่งพึ่งสำคัญ
ข้าดิเรานั้นรอคูครูเลือกเอ๋ย

๓ ก.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๒๙

เรามีเด็กมากมายหลายประเภท
พึงสังเกตต่างชั้นกันนักหนา
ลูกชั่วส่วนเล็กๆ เด็กช้วนา
จนกระทั่งบุตรข้าราชการ
การศึกษาของเด็กพวกใดเล่า
สำคัญเท่าเด็กๆ ที่ทางบ้าน
ไม่สามารถอบรมบ่มสันดาน
ถูกเกณฑ์เข้าประจำบาลตามเวลา

๑๐ ก.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๓๐

เรามีครูมากมายหลายประเภท
พึงสังเกตความสำคัญนั้นเถิดหนา
ตั้งแต่ครูประจำบาลแล้วผ่านมา
จนถึงครูมหาวิทยาลัย
อันเงินเดือนของครูประจำบาล
วันละล้านครึ่งกว่าก็ยอมให้
เพราะเป็นผู้สร้างชีวิตและจิตใจ
ของชาติไทยในอนาคตกาล

๑๗ ก.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๓๑

อันว่าห่วงใดๆ ในสังสาร
จะเปรียบปานห่วงลูกหาไม่มี
แต่ถึงห่วงถึงรักสักเพียงใด
ก็วางใจให้อยู่กับครูเอย

๒๔ ก.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๓๒

จนยไม้เรียวเกรี้ยวกราดควาคลั่น
เริ่มขู่ขวัญแล้วดีจะดีหรือ
เด็กพิศเป็นธรรมชาติอาจฝึกลปรีอ
อีกริสนั้นคือให้อภัย

การเมียนตีมีอยู่ในหมู่บ้าน
เพราะเรายังไม่พินป้าเถื่อนได้
การขู่เข็ญเป็นธรรมชาติของชาวไพร
การอภัยเป็นธรรมชาติของราชา

๓๑ ก.ค. ๒๕๕๗

บทที่ ๓๓

การขยันขันแข็งลงแรงสร้าง
เป็นแบบอย่างไทยแท้แก่นักหนา
อิสระของไทยใครให้มา
แรงประจำชาติไทยสร้างไว้เอย

๗ ส.ค. ๒๕๕๗

บทที่ ๓๔

“ส่วนครัว” คืองานการศึกษา
แต่จัดเข้าเป็นวิชาประเภทไหน
ให้เป็นหัตถศึกษาหรืออะไร
เพราะต้องใช้หัตถะทะมัดทะแมง
หรือเป็นพุทธิศึกษาอย่าประหลาด
เรียนวิชาพฤกษศาสตร์กันกลางแจ้ง
หรือทำเพื่อเหี่ยวไหลได้ออกแรง
เข้าแขนงพลศึกษาเอ๋ย
ทั้งสามอย่างถูกถ้วน “ส่วนครัว” นั้น
ยังสำคัญอีกข้อขอเฉลย
หัดให้เด็กมานะไม่ละเลย
ชอบผลิตผลจนเคยติดตัวไป
พืชงอกงามมีความดีใจนัก
บำรุงผักมิให้เฉาเอาใจใส่
เป็นทางฝึกฝนมุ่งบำรุงไทย
เรื่องจิตใจจริยศึกษาเอ๋ย

๑๔ ส.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๓๕

ครั้งโบราณท่านที่มีความรู้
สอนแต่ผู้ชอบจิตพิสมัย
กันมานั่งชันก่อนจะสอนใคร
เพื่อมิให้คนอื่นรู้ตำรา
สมัยนี้มีโรงเรียนเด็กเขียนอ่าน
ท่านอาจารย์บอกหมดจดเจ็ดหน้า
แต่เด็กรู้เพียงไรไม่นำพา
บอกวิชาเสร็จสิ้นก็ยินดี
สมัยหน้าอาจารย์ท่านคงเปลี่ยน
จากการสอนนักเรียนตามหน้าที่
มาเป็นสอนเพื่อผลจนเด็กมี
ความสามารถพอที่จะครองตน

๒๑ ส.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๓๖

ไปนอกผลุบผลับพอกลับบ้าน
ก็เขียนภาพพิสดารเป็นนักหนา
ระบายผิวพฤษชาติสีสะอาดตา
เพราะแก่นในพฤษชาไม่เห็นเอย

๒๔ ส.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๓๗

นักเรียนยิ่งเปลี่ยนชั้น	ยิ่งดี
วิทยามากมี	ยิ่งรู้
ส่วนครูอยู่นานปี	ชั้นเก่า นั้นแล
ยิ่งเชี่ยวชาญฐานผู้	ที่ให้วิทยา

๔ ก.ย. ๒๔๕๗

บทที่ ๓๘

ตำแหน่งว่างเก่าตำแหน่งต้องแต่งตั้ง
ท่านผู้ใหญ่กำลังแสวงหา
จะเลื่อนชั้นคนไหนใครจะมา
ราชการก้าวหน้าถ้าเลือกดี
เพื่อนเขว่าข้าพเจ้าก็เข้าเกณฑ์
จะคุยอวดว่าเด่นก็ใช่ที่
แต่คนเก่งเมืองไทยไม่ค่อยมี
อธิบดีกรมใหม่ให้ก็เอา
ครั้นท่านรัฐมนตรีมีคำสั่ง
ทุกตำแหน่งแต่งตั้งครบทั้งเก่า
ย้ายินดีที่คนในเมืองเรา
มีเก่งกว่าข้าพเจ้าถึงแก่คน

๑๑ ก.ย. ๒๔๕๗

บทที่ ๓๙

จะเป็นไรเรื่องภัยธรรมชาติ
มนุษย์อาจแก้ไขให้เหือดหาย
พระเพลิงผลาญบ้านโป่งเสียวอดวาย
รัฐให้ทรัพย์จับจ่ายพอบรรเทา
แต่ความชั่วที่ในใจมนุษย์
ร้ายที่สุดยิ่งกว่าพระเพลิงเผา
เพราะผลาญเล็กผลาญน้อยคอยผลาญเอา
ต้องรีบแก้แต่เยาว์ให้หายเอย

๑๘ ก.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๔๐

ครูที่ดีพากเพียรเรียนจากศิษย์
คือศึกษาชีวิตศิษย์ทั้งหลาย
วิชาครูคู้้นี้มีมากมาย
เล่มหนึ่งง่ายอีกเล่มหนึ่งลึกซึ้งเอย

๒๕ ก.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๔๑

การศึกษาของไทยได้ถูกแผด
ยี่สิบแปดเดือนนี้ดีนักหนา
กำเนิดในอุ้งสอาดราชกิจจา
ครูท้าวหน้าแซ่ซ้องร้องขโย

๒๘ ก.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๔๒

จะคุณรอนจนเขาว่างงาน
คู่อ่านหนังสืออะไรนั่น
ฟ้าแพรงามตามสีมีต่างกัน
ขันติวรรณคดีย้อมสีคน

๒ ค.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๔๓

จงชักฟอกดวงใจให้สะอาด
ผ้าผ่อนขาดเหม็นหมักยังชักได้
เป็นเมธีมีสบู่อุดดวงใจ
เป็นคนใช้มีสบู่อุดผ้าเอเย

๘ ค.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๔๔

ดูพวกหูหนวกใบ้	เถิดรา
ไม่ทะเลาะนินทา	ตอบโต้
ทั่วโลกพูดภาษา	เดียวหมด
การไม่ยุ่งโยกโย้	หนวกใบ้เป็นครู

๑๖ ค.ค. ๒๔๘๗

บทที่ ๔๕

สมัยนี้ดันปีการศึกษา
เด็กเล็กแห่กันมาแต่ไหนๆ
หาที่เข้าเล่าเรียนเปลี่ยนชั้นไป
รัฐบาลจัดให้จนเพียงพอ
สภาพนี้ไม่มีมาแต่เดิม
ใครริเริ่มเร้าใจคนไทยหนอ
จนเด็กเล็กสมัครใจไม่รีรอ
แทนของอ้อให้สมัครรักวิชา
เมื่อพลิกไปในหน้าประวัติศาสตร์
พระปิยมหาราชเนนักรา
โปรดประกาศพระราชทานโครงการ
สรรเสริญคุณค่าวิชาการ
ประจำไทยไหวตัวตั้งแต่นั้น
จนถึงขั้นตื่นตัวทั่วทุกบ้าน
การศึกษาพาไทยให้สร่าง
ดังโครงการโปรดเกล้าฯ เรานั้นเอย

๒๓ ค.ศ. ๒๕๕๗

บทที่ ๔๖

เหมือนละครอ่อนซุ่มพุดอ้อมแอ้ม
ปล่อยห้าแต้มออกมาหน้าบัลลังก์
นักเรียนอ่อนความเพียรเรียนไม่ดี
จันเวทิจีชีวิตผิดพลาดเคย

๓๐ ค.ศ. ๒๔๔๗

บทที่ ๔๗

ผู้น้อยบ่นว่าตนได้อีกขึ้น
จึงจะหมั่นประกอบกรงานสนอง
ผู้ใหญ่บ่นว่าตนต้องกลั่นกรอง
บำเหน็จแต่ลูกน้องที่งานดี
ปัญหาไต่กับไข่เข้าใจยาก
แต่เรื่องคนไม่ลำบากอะไรนี้
เลิกพะวงจงใจให้งานดี
ไม่ถึงปีก็สับสายหายกลุ้มเคย

๖ พ.ย. ๒๔๔๗

บทที่ ๔๔

ปัญหาเด็กเกิดขึ้น	อย่างไร
ครูอย่าทอดอาลัย	บนอู่
เหมือนว่าปราชัย	เสียก่อน
ที่จะคิดขั้นสูง	จบด้วยวิทยา
	๑๓ พ.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๔๕

เสียงระฆังตอนบ่ายเคยหมายว่า
หมดเวลาให้นั่งสอนหนังสือ
แต่กิจกรรมสมัยนี้มีเต็มมือ
เสียงระฆังนั่นคือให้เริ่มงาน

๒๐ พ.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๕๐

ทำงานท่านไม่เห็นเป็นไรเล่า
เพราะตัวเราก็นั่งไม่มีสอง
ใจของเราควรเฝ้าประทับประคอง
ยังไม่ต้องห่วงใจผู้ใหญ่เอย

๒๗ พ.ย. ๒๔๙๗

บทที่ ๕๑

ศิลปินสิ้นฝีมือมิสามารถ
ที่จะวาดภาพงามกว่านี้ได้
คือภาพเด็กกำลังเจริญวัย
กับครูที่อ้อมในวิทยา

๔ ธ.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๕๒

พ่อแม่รักลูกแม่น	ดวงตา
ยังส่งลูกรักมา	มอบให้
ของเราสิรักษา	ดีสุด ใจเฮย
ของที่รับฝากไว้	จะต้องทวีกุณ

๑๑ ธ.ค. ๒๔๙๗

บทที่ ๕๓

มอญพม่าแขกฝรั่งทั้งไทยเจ้า
ยังเด็กๆ ย่อมดีเสมอเหมือน
ต่างกันตอนศึกษาพาเลอะเลือน
จริงนะเพื่อนเราเป็นครูรู้ไว้อย

๑๘ ธ.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๕๔

มีโรงเรียนห่างไกลไปไม่ถึง
ได้แต่คิดคำนึงว่าที่นั่น
คือด้านหลังองค์พระตลอดวัน
เพื่อนของฉันกำลังนั่งปิดทอง

๒๔ ธ.ค. ๒๔๕๗

บทที่ ๕๕

วิทยุศึกษาออกอากาศ
ถั่วทวาทศมาสยังเสียงใส
ขอคุณพระศรีรัตนตรัย
บันดาลให้การศึกษาก้าวหน้าเอย

๑ ม.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๕๖

งานครูรู้ไว้เกิด	สหาย
หลักสูตรเปรียบร่างกาย	แน่แท้
แรกเห็นก็เช่นขำย	หลงรูป หึงนา
ตั้งจิตสอนศิษย์แล้ว	เปรียบด้วยดวงใจ

๘ ม.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๕๗

ทั่วโลกเปรียบเหมือนโรงละครใหญ่
ชายหญิงไซ้รู้เปรียบตัวละครนั้น
อยากดูอุปการตอนสำคัญ
บางคราวฉันทกลับเห็นเป็นลิเก

๑๕ ม.ค. ๒๕๕๘

บทที่ ๕๘

จงรักษาดวงใจให้สะอาด
ข้าวของตกหกราดยังกวาดได้
หรืออยากให้เทศบาลท่านพอใจ
โดยเก็บขยะไว้ในเรือนตน

๒๒ ม.ค. ๒๕๕๘

บทที่ ๕๙

นักปราชญ์ย่อมฉลาดกว่าคนโง่
แต่ว่างโตเป็นปราชญ์ฉลาดหรือ
ฉลาดจริงยิ่งถ่อมยอมให้ลือ
ว่าตนคือมนุษย์ชั้นสามัญชน
ถึงคราวโง่ต้องทนเป็นคนโง่
พินคฺยโตวคฉลาดอาจเสียผล
ระวังถูกลูกยกยอทรชน
ปราชญ์ย่อยยับอัปจนได้เหมือนกัน

๒๙ ม.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๖๐

งูร้ายลอบกัดแล้ว	เลื้อยหนี
หมากัดเห็นไม่ดี	รีบจำ
ยุ้งกัดหนึ่งนาที่	ยุ้งอ้อม แล้วนา
คนกัดแล้วกัดซ้ำ	ขำกโไธระอาใจ

๕ ก.พ. ๒๔๘๘

บทที่ ๖๑

คุณหมอคะกรุณาขอยาหน่อย
งตัวน้อยก่ดในหัวใจข้า
หมอบตอบว่าหมอนี้ไม่มียา
ที่โรงพยาบาลบ้างคงจะมี
โธ่ไม่ให้ก็ไม่ให้เียจึงต้อง
ตอบทำนองบิดตะกุกพูดเสียคสี่
จริงนะคะดิฉันนะเห็นใครดี
มันให้เจ็บจี๋ๆ ในอุรา
ถ้าจะนั้นฉันไม่หลอกจะบอกให้
ไปหาครูไวยๆ เข้าเถิดหนา
ฉันเป็นหมอกี่ชำนาญด้านกายา
ครูนั้นสิรักษาเรื่องจิตใจ

๑๒ ก.พ. ๒๔๙๘

บทที่ ๖๒

ดอกไม้งามออกตามฤดูกาล
เราชื่นบานปรีดีเปรมเกษมศรี
แต่ผู้ที่ขยันมรยาทดี
ตลอดปีงามแน่ไม่แพ้เอย

๑๕ ก.พ. ๒๔๕๘

บทที่ ๖๓

มหาวิทยาลัยในโลกนี้
มีหน้าที่มากมายหลายสถาน
เริ่มด้วยเป็นตลาดวิชาการ
จนจำหน่ายอาหารแห่งจิตใจ

๒๖ ก.พ. ๒๔๕๘

บทที่ ๖๔

อย่าดูถูกลูกหมาว่าชาติชั่ว
หมาบางตัวฉลาดอาจพูดได้
เมื่อคืนก่อนนอนหลับแล้วฝันไป
ว่าหมาตัวไม่ใหญ่ชนเป็นมัน
มันกัดเอาเบาๆ แล้วพูดว่า
คุณเจ้าขาโปรดนั่งฟังดิฉัน
ไหนคนชอบว่าชอบด่ากัน
เสียแรงได้พรสวรรค์เสียเวลา
ลองแลกกันให้ดิฉันนั้นพูดได้
จะพูดให้ไพเราะเจี้ยวเจ้าขา
โลกจะเย็นเป็นสุขทุกทิวา
นี่แหละปรัชญาลูกหมาเอ๋ย

๕ มี.ค. ๒๕๕๘

บทที่ ๖๕

ศศิธรสว่างกลางเวหา
ส่องแสงมายังโลกโศกสลาย
แสงงามกว่าไฟฟ้าอย่างมากมาย
ซึ่งต้องจ่ายทรัพยากรค่าแรงไฟ
มีอาจารย์ท่านให้การศึกษา
ประกอบด้วยเมตตาเป็นนิสย
ดีกว่ากวตวิชากันตะบันไป
ซึ่งต้องใช้ทรัพย์จ่ายรายชั่วโมง

๑๒ มี.ค. ๒๕๕๘

บทที่ ๖๖

อันอำนาจใดๆ ในโลกนี้
ไม่เห็นมีเปรียบปานการศึกษา
สร้างคนหาค่ามิได้ในโลกา
ขึ้นจากผู้ที่หาค่าไม่มี

๑๙ มี.ค. ๒๕๔๘

บทที่ ๖๗

พวกเรารู้จักเพียงปุ๋ย
ทวดคุณตาของย่าคุณปู่เล่ารู้ไหม
อาจจะเป็นเหลนพระร่วงสุโขทัย
รักษามรดกไว้เถิดพวกเรา

๒๖ มี.ค. ๒๕๔๘

บทที่ ๖๘

วันที่หนึ่งเมษามาถึงแล้ว
ครูทั้งพองพ่องแผ้วเกษมศรี
ด้วยอายุของกระทรวงล่วงอีกปี
ปีดีที่การศึกษาก้าวหน้าไป
นับเป็นปีของครูรู้แน่ชัด
เพราะว่ารัฐบำรุงครูเป็นการใหญ่
ตั้งกรมการฝึกหัดครูคู่กันไป
กับสร้างวิทยาลัยให้แก่ครู
เปิดศูนย์กลางอบรมศึกษาผู้ใหญ่
วิทยาลัยหมู่บ้านเป็นงานคู่
ครูศาสตร์ปรุงปรับวิชาครู
ให้ขึ้นสู่ระดับปริญญา
นอกจากนี้ยังมีข้อปลีกย่อย
เป็นผลพลอยเกิดในหทัยข้า
คืออิมใจที่ได้เป็นครูมา
จนเห็นแสงสว่างจ้าข้างหน้าเอย

๑ เม.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๖๕

อันความรักใดๆ ในโลกนี้
รักแต่เพียงพอดีจึงเหมาะสม
รักนวลน้องแนบสนิทได้จีจิดข่ม
หลายน้องนักระทมวันทจิตใจ
รักอาหารหมูหันวันละหน้อย
รักหลายตัวจะย่อยอย่างไรได้
รักขบรดเร็วจีสีสับไมล์
ถึงแปดสิบมักไถลงในคู
จึงขอเตือนเพื่อนที่รักมีทรัพย์
เกินฐานะระดับความเป็นอยู่
ถึงไม่เผยรักให้ผู้ใดดู
เขาก็รู้ว่ารักแน่นักเอย

๒ เม.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๗๐

พลเมืองประเทศไทยสมัยนี้
มีเพิ่มขึ้นราวปีละสี่แสน
แต่นับครูทั้งสิ้นในดินแดน
ก็ประมาณหนึ่งแสนกำลังคน
ถ้าคุณครูทุกท่านทำการสอน
ให้ศิษย์ดีแน่นอนบังเกิดผล
ให้ดีแน่แม่ปีละสี่คน
ไทยคงพ้นถูกว่าล้าหลังเอย

๕ เม.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๗๑

การยอมมิใช่แพ้	ดอกสหาย
เพื่อขำดีอาจยอมตาย	อริแพ้
ยอมเหน้อยหน่อยโง่กลาย	เป็นเก่ง ก็มี
ยอมเพื่อช่นะโลภแล้	ชื่อมั่นมารวิชัย

๑๖ เม.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๗๒

การเป็นครูนั้นไซ้รู้ไม่ลำบาก
แต่สอนดีนั้นยากเป็นนักหนา
เพราะต้องใช้ศิลปวิทยา
อีกมีความเมตตาอยู่ในใจ

๑๙ เม.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๗๓

เหมือนเมื่อลูกกลับบ้าน	แม่พา
ลูกรักลูกกลับมา	สู่เหย้า
กิจธุระนานา	ทิ้งทอด หมดแฮ
ปลื้มจิตศิษย์เก่าเข้า	เขตรั้วโรงเรียน

๒๓ เม.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๗๔

สู้เหนื่อยยากตรากตรำพร่ำสอนศิษย์
นี้แหละคือชีวิตของตัวฉัน
ศิษย์ที่ชั่วตัวแก่นแสนคือฉัน
แต่ละวันทวนใจไม่น้อยเลย
ศิษย์เก่าไปใหม่มาว่ากันใหม่
แต่ละปีผ่านไปไม่หยุดเฉย
แก่นจนกลับตัวได้ไม่น้อยเลย
มิได้เคยพ่อนพักสักหนึ่งวัน
บัดนี้ครวญรำมาอยู่บ้าน
หลับตานึกถึงการที่ตัวฉัน
ได้ช่วยศิษย์คิดรวมร่วมหนึ่งพัน
แต่ละวันปลื้มใจไม่น้อยเลย

๓๐ เม.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๗๕

ครูถูกหาว่าเป็นเช่นเรือจ้าง
เล่นระหว่างสองฟากไม่ไปไหน
นักเรียนสืบทอดก้าวหน้าไป
ได้เป็นใหญ่เป็นโตมโหฬาร
ที่เปรียบมาล้าสมัยเห็นได้ชัด
เราได้จัดรถยนต์แพขนาน
ทำถนนหนทางสร้างสะพาน
ให้ยวดยานผ่านข้ามแม่น้ำไป
ใครจะข้ามทางเก่าเราไม่ว่า
แต่ทางใหม่มีมาวิชาใหม่
วิชาชีพแพขนานนั้นเป็นไร
สะพานใหม่สามัญมัยม
เหล่านี้แหละงานครูรู้ไว้เถิด
ประโยชน์เกิดแก่ประเทศพิเศษ
ศิษย์ได้ดีครุมีแต่ชื่นชม
กลัวยไม้ดอกออกดอกสมเจตนา
มุ่งอบรมบ่มนิสัยให้คนดี
ความเหนื่อยยากหากมีก็ไม่ว่า
เจริญรอยบรมบาทพระศาสดา
จะเรียกว่าเรือจ้างได้อย่างไร

๗ พ.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๗๖

เมื่อมีเครื่องอุปกรณ์สอนหนังสือ
ควรยึดถือทฤษฎีวิธีไหน
คือใช้ช่วยการฝึกสีกหรือไป
หรือเก็บไว้ในตู้ดงามเอย

๑๔ พ.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๗๗

ปลื้มใจไข่หนักแก้	กลับหาย
ครูก็เปรียบกับนาย	แพทย์นั้น
ลงแรงสั่งสอนราย	ที่อ่อน
จนสอบได้เลื่อนชั้น	ปลาบปลื้มเปรมใจ

๒๑ พ.ค. ๒๔๘๘

บทที่ ๗๘

ดึกงามสนามใหญ่กว้าง อย่างไม่
เป็นเครื่องช่วยขโลมใจ ยิ่งแล้ว
แต่ว่าจิตภายใน นั้นแหละ เจ้าเอ๋ย
คือสิ่งประเสริฐแท้ ที่สร้างเกียรติคุณ

๒๘ พ.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๗๙

จันทร์เกษมชื่อจันทร์นั้นหมายว่า
ถึงวันจันทร์บรรดาครูทั้งหลาย
เริ่มเกษมสอนศิษย์จิตสบาย
ตั้งจันทร์ฉายโลกเกษมเปรมจิตเอ๋ย

๔ มี.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๘๐

อย่าวิจารณ์การเรือนเหมือนว่าด้อย
สำคัญอยู่ไม่น้อยนะหล่อนจำ
ต้นรักเกิดในเหี่ยวเราปรีดา
ต้นอัคคีนานาก่อในเรือน

๑๑ มี.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๘๑

อันว่าเครื่องอุปกรณ์สอนหนังสือ
ไม่ต้องซื้อต้องหามาแต่ไหน
มะรืนนี้สุรย์จันทร์อันอำไพ
จะโคจรมาให้ใช้สอนเอย

๑๘ มิ.ย. ๒๔๘๘

บทที่ ๘๒

การศึกษา “แผนใหม่” ไยชื่อนี้
อีกสิบปีคงแย่นั่นละหนา
เพราะอาจได้แผนใหม่นี้นี่มา
จะเรียก “แผนใหม่นี้นี่” หรืออย่างไร

๒๕ มิ.ย. ๒๔๘๘

บทที่ ๘๓

การศึกษาเล่าเรียนเปลี่ยนประสาท
เคยชอบสัจจขนาดอาจเปลี่ยนได้
ข้าวป่าชอบดีกลองก้องพงไพร
เพราะประสาทยังไม่ได้อบรม
ขัดใจกันบัณฑิตคิดชี้แจง
ขาดศึกษาค้ำแข่งเสียงขรม
อาหารดีมีรสเพียงกล่อมกลม
ไม่นิยมเปรี้ยวเผ็ดจนเกินไป
ส่วนท่านที่มีเครื่องขยายเสียง
ส่งสำเนียงสนั่นโลกหวั่นไหว
จะเหมาะว่าป่าเถื่อนก็เกรงใจ
ควรจัดไว้ในพวกหุนหวกเอย

๒ ก.ค. ๒๔๕๘

บทที่ ๔๔

ตัดมะพร้าวแผ้วถางสร้างถนน
แต่ละต้นเสียดายเป็นนักหนา
เพราะน้ำหอมมะรินขึ้นอุรา
แต่ทว่าต้องทำก็จำใจ
ท่านผู้ใดเดินบนถนนนี้
ทุกทิวน่าที่จะครวญไคร่
ว่าซื้อตนหอมมะรินขึ้นหทัย
พอจะแทนกันได้หรือไม่เอย

๕ ก.ค. ๒๔๕๔

บทที่ ๔๕

จุฬารูปานนี้	วิก
ศิษย์ว่าอาจารย์ตน	เหนียวรัง
แต่ว่าเมื่อมีคน	ยึดเหนียว
หัวจะเชิดชูตั้ง	ต่อสู้ลมแรง

๑๖ ก.ค. ๒๔๕๔

บทที่ ๘๖

ทฤษฎีนั้นไซ้รู้ไม่ลำบาก
ปฏิบัติสียากเป็นหนักหนา
ประณหนึ่งเรียนเป็นปริญญา
ประณสองเวลามาเป็นครู

๒๓ ก.ค. ๒๔๕๔

บทที่ ๘๗

การศึกษาคือสิ่งที่เหลืออยู่
เมื่อล้มเรื่องที่ครูได้สั่งสอน
ไม่สามารถแยกแยะและถาวร
นิรันดร์ดีชั่วติดตัวไป

๓๐ ก.ค. ๒๔๕๔

บทที่ ๘๘

เดินทางเที่ยวไปในประเทศ
บ้านเรานี้มีเขตกว้างขวาง
เรือกลสวนลั่นอุดมข่มไปพลง
แล้วถึงทุ่งกว้างเขียวขจี

ที่ในน้ำล้าคลองพอมองดู
เห็นปลาผุดโผล่อู่นอนนี้
ควายวัวแต่ละตัวอ้วนพี
สมที่มีสมญาว่าเมืองทอง

แต่พวกเราส่วนมากยังยากไร้
นาไรไม่เห็นเป็นเจ้าของ
พอผลิตผลคนอื่นยื่นมือจอง
บ้านช่องยังอยู่แบบโบราณ

ชะรอยจะมีใช้ทรัพย์ในดิน
ที่สร้างสินให้ทรัพย์มหาศาล
ขาดทุนรอนอุปการณและแรงงาน
หรือขาดการศึกษาหน้าคิดเอย

๖ ส.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๘๙

หนังสือเรียนเปลี่ยนไปฉันไม่ว่า
ถ้า मैंครูตั้งหน้าทำการสอน
จ่ายเนื้อสดสี่พระยาหรือสาทร
เนื้อม้าอ่อนรสอยู่ที่ผู้ยา

๑๓ ส.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๙๐

ท่านผู้ใดเดินลัดตัดสนาม
จะให้เพื่อนตีความอย่างไรหนอ
นอกจากว่าตอนนี้ไม่ดีพอ
จึงต้องขอเลี้ยงออกนอกหนทาง

๒๐ ส.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๕๑

ดูเฟิ่นๆ เดินเข้าโรงเรียนใหญ่
เหมือนเข้าถึงหัวใจการศึกษา
แต่พอเพ่งเล็งดูด้วยปัญญา
การศึกษาอยู่ไหนไม่แน่นอน
เด็กบางคนชนเป็นที่โรงเรียน
รู้จักเขียนเขียนคำว่าเพื่อนก่อน
บันทึกได้วิทยาเป็นอาภรณ์
ยังมีหย่อนศีลธรรมประจำตัว
ตระเวนไปอยากได้การศึกษา
จนยุโรปอเมริกาก็ถ้วนทั่ว
มนุษย์เขี้ยวเชิงวิชาอย่างน่ากลัว
แต่ใจคนจะชั่วไม่เปลี่ยนแปลง
ระลึกคุณพระพุทธสุดประเสริฐ
สงบเกิดแก้ไขได้รู้แจ้ง
ฝึกฝนจิตส่วนร้ายหายรุนแรง
ศึกษาแหล่งที่แท้อยู่แค่นี้

๒๗ ส.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๕๒

ความสามารถปกครองของครูใหญ่
จะเห็นได้เมื่อพ้นจากหน้าที่
ครูใหญ่เปลี่ยนโรงเรียนยังเรียบร้อยดี
หรือระเบียบประเพณีหนีตามไป

๓ ก.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๕๓

เล่นฟุตบอลอย่าถ่วงล้ำหน้า
เป็นการฝึกกติกาอย่าสงสัย
ระเบียบของการเล่นมีเช่นไร
ทำงานก็มีวินัยอยู่เช่นกัน

๑๐ ก.ย. ๒๔๕๘

บทที่ ๕๔

สุนัขนั้นมันชอบกัดข้างหน้า
แต่ว่ามันชอบเตะข้างหลัง
เราอย่าเหยียดตนลงจวงระวัง
ให้ข้างหน้าข้างหลังเขาปลอดภัย

๑๗ ก.ย. ๒๔๕๔

บทที่ ๕๕

คำ “หอพัก” มักปนกับ “หอนอน”
ต่างเป็นที่สัญจรเข้าอาศัย
“หอพัก” ย่นหนทางบ้านห่างไกล
“หอนอน” นี่มีไว้เพื่ออบรม

๒๔ ก.ย. ๒๔๕๔

บทที่ ๕๖

คูตัวอย่างเรื่องทางรถไฟขาด
ไม่ประหลาดเชียงใหม่ไปไม่ถึง
นักเรียนขาดศึกษาน่าคะเน
ว่าชั้นใหม่ไปถึงได้อย่างไร

๑ ต.ค. ๒๔๕๔

บทที่ ๕๗

ผู้จะทำงานใหญ่เชิญไปเที่ยว
คูฟุตบอลประเดี๋ยวก็ให้เห็น
อีกสิบคนนั้นเล่าเขาก็เป็น
กับตันมิได้เล่นอยู่คนเดียว

๘ ค.ศ. ๒๔๕๘

บทที่ ๕๘

ผู้ที่นั่งสั่งงานท่านควรรู้
งานนี้ผู้ปฏิบัติถนัดไหม
ผู้สั่งเก่งทำเองจะเป็นไร
ผู้ทำไม่ถึงขนาดสั่งพลาดเอ๋ย

๑๕ ค.ศ. ๒๔๕๘

บทที่ ๕๕

อันกีฬารักบี้มีไว้สอน
ให้ผู้นำสังวรไม่ลุ่มหลง
วิ่งเพื่อนตามไม่ทันครั้นล้มลง
ลูกบอลนั้นจะส่งให้ผู้ใด

๒๒ ต.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๑๐๐

เมื่อไม่ทำอะไรก็ไม่ผิด
แต่ลองคิดดูเล่นเป็นไหน
ว่าเรานี้มีชื่อว่าอะไร
ชื่อที่ผู้อื่นให้เป็นกำนัล

๒๔ ต.ค. ๒๔๙๘

บทที่ ๑๐๑

พบโรงเรียนเล็กนิตยดัดหนทาง
ห้องเรียนกว้างหนึ่งเมตรหกสิบห้า
ท่านเจ้าของภูมิใจได้ทำมา
ซึ่งดีกว่าเศรษฐกิจที่ไม่ทำ

๕ พ.ย. ๒๕๕๘

บทที่ ๑๐๒

การอบรมทั่วไปได้ความรู้
อบรมครูจะได้สองสถาน
คือได้ทั้งผลทางวิชาการ
และรากฐานประชาธิปไตย

๑๒ พ.ย. ๒๕๕๘

บทที่ ๑๐๓

นิสัยเรานั้นหนอพอรู้ได้
เมื่อเพื่อนครูเจ็บไข้ไม่อาจสอน
เราชอบหลีกชอบเลี่ยงพูดเกียจงอน
หรืออาสาเข้าสอนสบายใจ

๑๙ พ.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๑๐๔

อันตีงามสนามกว้างสร้างขึ้นได้
มีเงินหยิบโยนให้ก็เสร็จสรรพ
แต่งามจิตใจกว้างนั้นต่างกัน
การอบรมเท่านั้นเป็นปัจจัย

๒๖ พ.ย. ๒๔๙๘

บทที่ ๑๐๕

หัตถกรรมนำทางสร้างดวงจิต
ให้รักพลิตรักก่อเป็นข้อใหญ่
รักกอบกู้บูรณะประเทศไทย
เป็นนิสัยประจำตัวทั่วกันเอย

๓ ธ.ค. ๒๔๕๘

บทที่ ๑๐๖

อันสิทธิมนุษยชนข้อใดเล่า
จะเทียมเท่าสิทธิการศึกษา
เราชาวไทยได้สิทธินั้นมา
เมื่อพระพุทธศาสนาถึงเมืองไทย

๑๐ ธ.ค. ๒๔๕๘

บทที่ ๑๐๗

การเรือนยังชีพให้	ผ่องใส
พูนเพิ่มพลังใจ	แต่เจ้า
พินบ้านผจญภัย	ทรหด
เย็นกลับคฤหาสน์เข้า	เขตบ้านกลับสบาย
	๑๗ ธ.ค. ๒๕๕๘

บทที่ ๑๐๘

สิ่งจำเป็นเห็นชัดปัจจัยห้า
คือเสื้อผ้าอาหารบ้านอาศัย
อีกหยาบยาสารพัดตัดโรครภัย
เพิ่มปัจจัยศึกษาครบห้าเอย

๒๔ ธ.ค. ๒๕๕๘

บรรณานุกรม

- ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง. วิชาครูเล่มเล็ก อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นางจำเรียง เทศวีสาล. ธนบุรี : ร.ร.การช่างวุฒศึกษา (แผนการพิมพ์), ๒๕๑๑.
- ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง. ศึกษาอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๘.
- สมเจตน์ วิมลเกษม บรรณาธิการ, ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารและโคลงโบราณ
เมืองน่าน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. น่าน : ร้านสาริน, ๒๕๕๑.

เรื่อง วิชาครูเล่มเล็ก และ ศึกษาภาชิต
ของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล
หนังสือที่ระลึกเนื่องในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
พุทธศักราช ๒๕๖๖

ที่ปรึกษา	นายบุญยพงศ์ โพธิ์วัฒนธำ นายทรงเกียรติ เทพประเสน ว่าที่ร้อยตรี มาณพ เพ็ญศรี นายเจริญ บุตะเขียว	ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารกิจการ นักเรียนและบุคลากร รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไป
-----------	--	--

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๖
จำนวนหน้า ๑๒๒ หน้า
พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย งานวารสารโรงเรียน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เลขที่ ๒๒๗ ถนนพญาไท เขตปทุมวัน
กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐
หมายเลขโทรศัพท์ ๐-๒๒๕๔-๐๒๕๗-๕๕ ต่อ ๐
E-mail : journal@triamudom.ac.th

รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูล

นายอรรถราชูฒิ ประชำนันท์	นายธันตวัช ทับจันทร์
นายอภิชาติ อุยน์กรธรรม	นายศิรธร จันทระเดช
นายคมชาญ สุ่นทรงวงศ์	

ออกแบบปก นางสาวจิรกานต์ แพนสมบุรณ์

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)
๓๗๖ ถนนชัยพฤกษ์ แขวงคลองจั่น เขตคลองจั่น กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐